Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-нээ гарана. | № 213 (18536) | 1990 оной сентябриин 16, воскресени | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси

НДЭҺЭН ШУХАЛА ПРОГРАММЫЕ ХАМГААЛАЛГА

Урид мэдэгдэһэнэй ёһоор, академик А. Г. Аганбегян хажуу тээһээнь шиидхэхэ судьягай нилээд түбэгтэй, харюусалгатай үүргэ өөр дээрээ даажа абаһан байна. Экономическые тогтууритай болгохо ба дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орохо элдэб ондоо вариантнуудай нэгэдэхэ аргые бэдэрхэ хүшэр зорилго эрдэмтэ болон тэрэнэй нүхэд урдаа табиһан байгаа гэжэ тэрэнэй хэлэһэн үгэ эли тодоор харуулаа.

Шагналгада хабаадаһан хүн бүхэнэй ухаан бодолые заатагүй хүлгөөжэ байһан гол асуудалда — нэгэн ниитэ вариантын үндэһэ һуури болгожо юундэ С. С. Шаталинай бүлэгэй программа абтааб гэһэн асуудалда харюусахада, энээндэ эгээл багань хоёр гол шухала шалтагаан бии гэжэ эрдэмтэ онсолон тэмдэглэбэ. Нэгэдэхеэр, энэ программа союзна республикануудтай суг хамта зохёон найруулагдаһан байна. Эрдэмтын һанамжаар, иимэ шухала экономическа проектые тэдээнгүйгөөр бэелүүлхэ гээшэ юрэл бодомжогүй ябадал болохо гээшэ. Энэ проектын хоёрдохи хүсэтэ шэнжэ гэхэдэ, мүнгэн һангай байдалые тогтууритай болгохо асуудалда тэдэнэй хандалганууд болоно. Имагтал энэ шэглэлээр зрид шууд хэмжээнүүдые абаһанай ашаар дэлгүүрые бүридүүлгэ эхилхэ гээд энэ программа дурадхана ха юм. Харин тэрэнэй һүүлээр лэ үнэ сэнгүүдтэ хүрэхэ арга олдохо байна. Иимэ дамжан оролго хадаа бүхыдөө общеcтводо бага хохидолтойгоор үнгэрхэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Юуб гэхэдэ, республика бүхэн, тодорхой оршон байдалһаа дулдыдан, өөрынгөө газар дээрэ үнэ сэнгүүдые гуримшуулха арга боломжотой болохо ушартай.

Урид мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, академик С. С. Шаталинай хүтэлбэри доро бүлэг эрдэмтэдэй хэһэн хүдэлмэри зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа программын үндэһэн болгогдоһон юм. Верховно Соведэй гэшүүдэй урда үгэ хэлэхэдээ, правительствын проектһээ ондоо проект зохёон табиха бэшэ, харин союзна республикануудай бүхы парламентнүүдэй зүбшэжэ боломоор нэгэн ниитэ союзна программа бэлдэхэ зорилго бүлэгэй урда табигдаһан байгаа гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Манай нэгэ зарим шүүмжэлэгшэд бидэ Советскэ Союзые һандаргахые хүсэнэбди гэжэ тоолодог байна гэжэ тэрэ хэлэнэ. Тад ондоо, тэрэниие нэгэдүүлхые, бэеэ даанхай гүрэнүүдэй экономическа холбоон мэтээр тэрэниие нэгэн ниитэ бүхэли болгохые бидэ хүсэһэн байнабди.

Тэрэнэй һүүлээр үгэ хэлэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Л. И. Абалкин мүнөөдэр зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа программые мэнэ доро баталан абалгаһаа уламжалан, бии болгожо болохоор хангалтагүй муу хэдэ хэдэн хойшолонгууд дээрэ тогтоһон байна. Тэдэнэй гол шухалань гэхэдэ, энээнгүйгөөр эбдэгдэһэн ажахын холбоонуудай бүри ехээр таһаралга болоно. Энэмнай ерэхэ жэлэй эхиндэл арадай ажахын хүгжэлтые эгээл хангалтагүй байдалда оруулжа болохо байна бшуу.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа программа правительствын программатай ямар эрид сэхэ алгасалгатай байнаб гэхэдэ, Союзай ба республикануудай бүрин эрхэтэ байдалай тэнсүүриин тад ондоо хараа бодолһоо правительство эхи абаһан байна гэжэ Л. И. Абалкин тэмдэглэбэ. Тэрэнэй ёһоор, Советскэ Союз шэнэдхэгдэһэн, федеративна байха, гэбэшье гүрэн зандаа үлэхэ байна ха юм. Шэнэ вариант соо энэмнай гүрэн бэшэ, харин уласхоорондын хэлсээн болоно гээшэ. Эндэл шэлэлгэ хэрэгтэй болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Гол асуудал мүнөө юун бэ гэхэдэ, хэн энээниие хэхэб: хүдэлмэриин бүлэг гү, Верховно Совет гү, ороной Президент гү, али энэмнай бүгэдэ арадай асуулта үнгэргэхэ асуудал болоно гү? Хэдэн миллион хүнүүдэй түүхэтэ хуби заяанууд тухай эндэ хөөрэлдөөн боложо байна ха юм.

Бүхы үгэ хэлэгшэд депутадуудай хэдэн арбаад асуудалнуудта харюусаха баатай болоо. Хуули гаргагшад проектын бүхы асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэһэн байна. Мүнөө үнэн зүб юумэнэй сэн дэншье һаа ехэ ха юм.

[ТАСС-ай корр.].

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

ДАХИНАА СҮЛӨӨТЭ АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ЗОНОНУУД ТУХАЙ

...парламентын сессиин ...14-нэй үглөөнэй за... ...удалта мэдээсэлээр ...түрүүлэгшээр һууһан ...үнгэрһэн һүни ...гэнэ усал болоо ...гадуудта мэдээсээ. ...энэ город руу ...ЯК-42 самолет ...минута хахаһан байна. ...хахалагдаһан ...унаһан лайнер ...дээшэ хүн ниидэ... Гэнэ усалай зээстэ ...экипажай гэ... 24 хүн боль... Врачнуудай ёһоор, тэдэнэй амин ...болохоор. Гэнэ уса... газар руу комисси ...Тэрэ энэ огто ...бэшэ гэнэ усалай ...дые элирүүлхэ ёһо-

...сүлөөтэ ажал ...нууд тухай асуу... ...зүбшэгдэжэ эхи... ...байгуулха тухай ...нууд ехэ яаралтай... ...юридическэ та... ...үндэһэ барим... Тэдэнэй хойшолон... ...муу байжа болохо ...хэлэгшэд тэмдэглээ. ...Ленинградта сүлөөтэ ажал ябуулгын зонодо хүдэлдэг «Источник» завод өөрынгөө продукци — аккумуляторай пластинануудые захил хэгшэдэй аша туһые тоонгүй, мүнөө гадаадада худалдажа байнхай. Тэрээнһээ боложо Хойто Кавказда ургаса хураалгын 26 мянган техникэ миин зогсоно, баян ургаса һалажа байна.

«Элдэб асуудал» гэһэн зүблэхэ зүйлөөр «Россия» гостиницын хажууда майхангууд соо түбхинэһэн хүнүүдэй хуби заяан тухай хөөрэлдөөн болоо. Эндэ байһан хүн зоной тоо саг үргэлжэ олошорно. Эдэ хүнүүдэй һанаа зобоожо байһан асуудалнуудые хаража үзэхэ депутадуудай тусхай комисси байгуулха гэжэ дурадхагдаба.

Тэрэнэй һүүлээр депутат В. С. Полосин «Шажан бурханда мүргэхэ эрхэ сүлөөнүүд тухай» РСФСР-эй Хуулиин проекттэй сугларгшадые танилсуулба. Тэрэ «Шажан мүргэлэй, атеис гү, али ондоо үзэл бодол сүлөөтэйгөөр шэлэхэ, байха ба дэлгэрүүлхэ, ямаршье шажанда шүтэхэ гү, али алиндаһье шүтэдэггүй байха, гүрэнэй хуулинуудые сахидаг байха зуураа өөрынгөө үзэл бодолтой зохилдуулан юумэ хэхэ» хүнэй эрхэнүүд тухай уласхоорондын пактнууд болон хэлсээнүүдэй гурим ёһонуудые сахилгада шэглүүлэгдэнхэй юм.

Хуулиин ехэ удха шанарые, тэрэниие түргэн баталалгын шухала байһые тэмдэглэхэ зуураа, депутадууд тэрэнэй зарим статьянууд гүйсэд хүсэндөө хүргэгдөөгүй гэжэ тоолобод. Энэмнай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэнүүдтэ сэрэгэй алба һүзэгтэй хүнүүдэй гараха ябадалтай холбоотой дүримүүдтэ хабаатай байна. Гүрэнэй хамааралгагүй байха ябадал энэ хууляар хазагайруулагдана гэжэ баһал хэлэгдэһэн байха юм.

Хуулиин гол дүримүүдые түрүүшын уншалгаар һайшаагаад, тэрэниие хүсэндэнь оруулхын тула парламентын комитедүүд болон комиссинуудта эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри үгэ буляалдалгын һүүлээр РСФСР-эй Верховно Совет баталан абаба.

Забһарлалай һүүлээр Россин Верховно Соведэй палатануудта заседанинууд болоо.

Н. КУПРИЙ,
Р. КАРЯКИН,
ТАСС-эй гарламентска корреспондентнүүд.

ҮХЫ ЮУМЭН КОНСТИТУЦИҺАА ЭХИТЭЙ

...ёһоор ажаһууха ...СССР-эй Кон... ...хиналтын коми... ...ябуулгын үндэһэ ...гол ёһо иимэл ...сентябриин 14-дэ со... ...гадаадын журнали... ...үнгэргэгдэһэн пресс... ...дээрэ энээн ту... ...тэрэнэй түрүү... С. С. Алексеев орон ...хуули ёһоной байда... ...гүйсэгыгөөр һанаата ...байһанаа мэдүүлбэ. ...союзна хуулинуудые ...гүй, хуули ёһо... ...эрилтэнүүдтэ ха... ...хуулиин актнуу... ...республикануудта ...нүүдые тэрэ заабаа. СССР-эй Конституциин нангин байлгые батадхан, бидэ тэрээн доторхи демократическа болон эрхэ сэдьхэлэй нөөсэ арга боломжонуудые гүйсэд хэмжээгээр бэелүүлхэ гэжэ оролдонобди гэжэ Комитедэй түрүүлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

Үндэһэн Хуулида, уласхоорондын-хуули ёһоной актнуудта хуулиин зарим актнуудай тааралдадаггүй байһан тухай Комитедэй тодорхой шиидхэбэринүүд болон тобшололнуудтай хэблэлэй түлөөлэгшэд танилсуулагдаһан байна. Тодорхойлбол, тэдэмнай прописка, уголовно болон уголовно-процессуальна хуулинуудай зарим гуримуудай асуудалнуудта, Москвагай Садово сахариг соо олониитын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэ гуримшуулха тухай Президентын Указда хабаатай байна.

Прописка тухай хэдэ хэдэн хуулиин актнуудай хүсэеэ алдаһые СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдэрээ, Москвагай Садово сахариг соо суглаанууд, митингнүүд, үйлсын жагсаалнууд, демонстрацинууд болон олониитын бусад хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ ба үнгэргэхэ асуудалнуудаар дурадхалнуудые СССР-эй Верховно Соведтэ табихын тула бэлдэхыень Президент даалгаа гэжэ мэдээсэгдэбэ.

ТАСС-ай корр.

ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ...ДАЛДАЛГЫЕ УРМАШУУЛГА

...Президентын даал... СССР-эй Министр... ...Совет гүрэндэ таряа ...ые урмашуулха хэм... ...тухай асуудал хара... ...тусэбһөө гадуур та... ...худалдаһанайнь түлөө ...совхозуудта үгэхөөр ...машина болон ба... ...материалнуудай нэ... ...нэсэнүүдые елоһон ...энэ асуудалаар тусхай ...бэри абтаа юм. ...нь үгтэһэн материаль... ...хэрэгсэлнүүдһээ ...автобус, ашаанай бо... ...автомобильнуу... ...авторефрижераторнууд, ...самопогруз... ...автокранууд, экскава... ...болон автогрейдер... ...худалдажа абаха арга ...колхозууд болон ...энэ шиидхэбэ... ...гдобо. Энээнһээ гад... ...хараалагдаһан ...дээшэ таряа ху... ...түлөө үйлэдбэ... ...нүүдэ худалдахы... ...хэрэглэмжын хомор эд бараан Центросоюзда таһалжа үгтэһэн байна. Энэ зэрилгоор эд хэрэглэгшэдэй кооперацида 10 мянган хүнгэн автомобиль, 5 мянган хүндэ мотоцикл, оёдолой 30 мянган машинка, тус тустань 100 мянган холодильник, телевизор, хубсаһа угааха машина үттөө.

Шухаг эд бараа худалдаха гурим болон ажахынуудай гурбан бүлэгүүдые амяарлан, таряа худалдаха нормативууд тодорхойлогдобо. Жэшээнь, ПАЗ түхэлэй автобус абахын тула түрүүшын бүлэгэй ажахынууд—700, хоёрдохи бүлэгэйхид—500, гурбадахи бүлэгэйхид 200 тонно таряа худалдаха ёһотой.

Техникэ болон материалнуудые худалдаха гурим хараалһан дэлгэрэнгы заабаринууд союзна, автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай бүхы агропромышленна комитедүүд болон нэгэдэлнүүдтэ тараагдан эльгээгдээ.

[ТАСС-ай корр.].

ЭЛИСТЭ: Буряадай артистнуудай гастроль түгэсэбэ

Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай гастроль Хальмагта ехэ концертээр түгэсэбэ. Тэрэ Хальмагай «Джангар» гэжэ арадай баатарлиг ульгэрэй 550 жэлэй ойн һайндэртэй тудаһан байна. Профсоюзуудай ордонгой сценэ дээрэ айлшадай асарһан Пуччиниин «Чио-Чио-Сан», Аданай «Жизель», Чайковскиин «Хун шубуута нуур», Вердиин «Травиата» гэжэ зүжэгүүд амжалтатайгаар үнгэроо. Гастрольдо харуулһан программын гол шухалань гэхэдэ, «Джангар» гэжэ оперо-баледэй премьерэ болоһон байна. Хальмагай үндэһэн искусствые хүгжөөлгэдэ онсо хубитаяа оруулһанайнгаа, энэ зүжэг найруулан табиһанайнгаа түлөө Буряадай театрай зохёохы коллектив Хальмагай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

[ТАСС].

Мүнөөдэр—Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

XI ТАБАН ЖЭЛ: *ажалай түрүүшүүл хөөрэнэ*

Гол уялгаяа дүүргэхэ ёһотойбди

Эрхүүгэй лесотехническэ техникум дүүргээд, Улаан-Үдын ой модоной ажахыда хүдэлхэеэ 1979 ондо ерээ һэм. Манай ажахын коллектив 35 399 гектар газарта ой модо харууһалдаг юм. Дээдэ Онгостойн, Мостовскын, Хуһатын лесничествын ойн харуулшад эндэ хүдэлжэ, үдхөөр ургаһан модо шэнгэрүүлэн отолдог, түймэрһөө хамгаалдаг, залуу сагдуул һуулгадаг гээшэ.

Манай Хуһатын лесничествын коллектив Дивизионная станциһаа саашаа Сэлэнгын баруун эрьеэр оршоһон 8,5 мянган гектар газарта ой тайга харууһална. Лесничестводэмнай 18 ойн харуулшан хүдэлдэг юм. Ой харууһалхаһаа гадна манда модо отолхо даабари үгтэдэг гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада модо отолхо хэмжээн ехэ болоно. Энэ тон буруу гэжэ тоолоноб. Юуб гэхэдэ, даабаряа дүүргэхын тула үдэр бүри шахуу модо отолжо, тайга харууһалха гол уялгамнай хойшоо гаргагдана ха юм. Игэжэ ойгоо харууһалхын орондо леспромхоздо адлирхуу предприяти болонхойбди. Иимэ ябадалтай ойн харуулшад үнинэй тэмсэдэг юм.

СССР-эй Верховно Соведэй мүнөө боложо байһан сесси дээрэ Ой тайга тухай Хуулиин проект хаража үзэгдөөд, баталагдан абтаха зэргэтэй. Тус Хуулиин эрилтээр ой модоной ажахынууд промышленна ажал ябуулгаһаа сүлөөлэгдэхөөр хараалагданхай. Хэрбээ энэ Хуулиин абтаа һаа, ойн харуулшад гол уялгаяа дүүргэдэг болохо бэлэй. Лесничествымнай коллективэй нэгэ гэшүүн бүхэн 600 гектарта модо харууһалдаг. Тэрэ даалгагдаһан участогтаа үбшэлһэн, хуушарһан модо отолхо, хинажа байха ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хабартаа ходо ган гасуур тохёолдоно ха юм. Тиин түймэрэй һүжэрхэ ябадалнууд олошорно. Байгша оной апрель, май, июнь соо 67 түймэр һүжэржэ, 893 гектарай ой модон дүрөө гээшэ. Тиигэжэ ажахыдамнай 407 мянган түхэригэй гарза хохидол үзүүлэгдээ. Манай лесничествын газар дээрэ 35 түймэр носожо, 90 гектар шахуу газарта ой модон шатаһан байна. Түймэрһөө һэргылхэ хүдэлмэри ажахыдамнай ябуулагданагүй гэхын аргагүй. Элдэб харгы баридаг, зуруud малтагдадаг, хуушанай зуруудууд шэнэлэгдэдэг гээшэ. Ноһон түймэрэй саашадаа һүжэрхэгүйн тула 20 метр үргэнтэй 3 километр утатай хамгаалалта зуруудуудые малтанабди.

Тайга шадар оршоһон айлнуудай, предприятинуудай коллективүүдэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдагбди. Гэбэшье бидэнэй һэргылэмжэ тоохогүй ябадал али олон үзэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, сэрэгэй частиинхидай гэмээр майн 16-да түймэр һүжэржэ, 6 мянган гектарта ой модон дүрэжэ, 7 мянган түхэригэй хохидол ушаруулаа. Хотын предприятинууд хүнүүдые, техникэ эльгээжэ, түймэр сөрөлгөдө туһалдаг. Хадатай газарта түймэрэй һүжэрхэдэ техникэ абаашаха аргагүй юм. Тиимэһээ хүрээ болон бусад хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн сөрөдэгбди. Гэбэшье түймэр сөрөхө һайн техникэтэйбди гэхээр бэшэ. Мүн бусад хэрэгтэй техникэ дуталдана. ДТ-75 түхэлэй нэгэ трактор, ГАЗ-66 түхэлэй автомашина, гурбан мотоцикл, нэгэ морин лесничестводэмнай мүнөө бии юм.

Ямаршье зүбшөөлгүйгөөр, хуули бусаар модо отолхо, бог нобшоёо хаяха ушарнууд һүүлэй сагта үзэгдэдэг болоо. Хотын свалкада бог нобшо хаяха зүбшөөл абаха гуримай бии болгогдоһонһоо хойшо иимэ ушарнууд илангаяа олошороо. Журам, гурим сахидаггүй хүнүүдтэй тэмсэхэ, яла тохохо баатай болонобди. Теэд бултыень барижа, хэһээхын аргагүй ха юм. Тиимэһээ өөһэдөө энэ бог нобшоһоо сэбэрлэхэ баатай болонобди. Гэбэшье ойгоо сэбэрлэһэнэймнай түлөө мүнгэн түлэгдэнэгүй.

Бидэнэрэй харууһалдаг ой тайга хотын ажалшадай амардаг зонодо оршоно ха юм. Тиимэһээ тэдэнэрэй аятай зохидоор амаржа сэнгэхын тула элдэб беседкэ, тамхилха, түүдэг носоохо тусхай газарнуудые эмхидхэдэгбди. Энэ хэрэгтэ һургуулиин һурагшад хамһалсадаг юм. 13-дахи, 16-дахи һургуулинуудай һурагшад шубуу шонхорой байха гэрхэнүүдые дархалжа, модондо үлгэдэг. Теэд оролдожо хэһэн эдэ бүгэдыемнай хүнүүдэй һандаргадагынь харамтай байна.

Тайгын хэшэгэй эдеэшэхэдэ, тэдэниие суглуулжа, гүрэндэ тушаадаг гээшэбди. Байгша ондо эндэмнай жэмэс муугаар ургаа. Тиигэбэшье жэмэс, һархяаг суглуулха даабаряа сүм дүүргээбди. Гадна эм домдо ородог ургамалнуудые суглуулха түсэб үгтэдэг. Жэмэс, һархяаг, эм домдо ородог ургамалнуудые суглуулха хэрэгтэмнай һургуулиин лесничествынхид ехэ туһалалсана. Манай лесничествын коллектив эм домдо ородог 40 килограмм түүхэй эд суглуулжа, түсэбөө урагшатай дүүргээ. Нарһанай хатаһан борбоосгой барабан соо сохижо, үрэһыень абадагбди. Республикын ой модоной 12 ажахы нарһанай борбоосгойгоор маанадые хангадаг. Тэдэнэрэй эльгээһэн борбоосгой сохижо, мүнөө 1022,9 килограмм үрэһэ абажа, ой модоной ажахынуудай питомнигуудта үгөөбди. Манайшье ажахыда иимэ питомник бии. Эндэ хахад гектар газарта нарһанай, клёной болон бусад модонуудай үрэһэн һуулгагдаад, ургуулагдажа байнхай.

Ой тайгада дурлаһан хүнүүд манда ажаллана гэбэл, алдуугүй. Будаханда Балдоржиевич Ринчинов, Федор Андреевич Власенко, Константин Бадмаевич Абрамов болон бусад арба гаран жэлэй туршада эндэ хүдэлнэ. Залуушуул Ц-Д. Ж. Надмитов, В. И. Орешкин гэгшэд оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, бусад зоонһоо шалгардаг. Эндэ нэгэ иимэ юумэн тухай хэлэхэ хүсэлтэйб. Арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салинһаа ойн харуулшанайхи бага юм. 104 түхэриг салин дээрэ байдаг һаа, үнгэрэгшэ жэл 120 түхэриг хүрэтэр ехэ болгоо һэн. Ерэхэ жэлһээ олонхи юумэнэй сэнгүүдэй дээшэлхэдэ, гэр бүлэтэй хүндэ энэ мүнгэн, хайшаншье гээд байгаа һаа, хүрэхэгүй бшуу. Мүнөө энээн тушаа бодожо үзэхөөр болоо.

А. ПАВЛОВ,
Улаан-Үдын ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ

Ой модоной промышленностьда габьяатай байһанайнгаа, олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Прибайкалиин районой Еловско леспромхозой крановщик Иван Тимофеевич СОЛДАТОВ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Буряадай АССР-эй ой модоной промышленностиин габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

„Буряад үнэн"-91

ҺЭРГЭГ ҺОНОР БАЙЯЛ!

Үндэһэн буряад хэлэеэ шэнжэлгэ, арадай аман үгэ, хүүгэдтэ зорюулагдаһан материалнууд, хуушан монгол бэшэг толилолго — эдэ бүгэдэ һанаа сэдьхэл анханай татадаг юумэн гээд һанадагби.

Ургасын һайндэр гү, али Сагаалган гү — юрэдөөл нааданда хэрэгтэй зүйлнүүдые—дуунье, шүлэгшье, мини-зүжэгшье һаань, «Буряад үнэн» газетынгээ хуудаһануудта бэдэрдэг гээшэбди.

Мүнөөдэр хэйшан гэжэ буряад газетэеэ дэмжэжэ, үглөөдэрэй уншагшадые һургаха гээшэбибди? Ехэ хүндэ асуудал байна. Гэбэшье энэ талаар өөрын хэдэн һанамжатайб. Өөрөө би Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэһэнби. Теэд мэргэжэлээрээ хүдэлнэгүйб. Намдал адли зон олон ааб даа гээд һанаагаа заһаашье һаа, досоом нэгэл дутуу байдаг.

Юрэнхыдөө, багшанарай дээдэ һургуули дүүргэгшэдые хүдөө ажахын институт түгэсхэгшэдтэй адли гурбан жэлэй туршада заатагүй мэргэжэлээрээ хүдэлхыень баадхамаар ха гэжэ үнинэй һанадагби. Энэ хүгасаа соо залуу багша һуралсал-хүмүүжүүлгэдэ өөрын туһа асарха. Мүн лэ хоёр-гурбан жэл соо мэргэжэлдээ дурлажа, дадажа үрдимөөр бшуу.

Хоёрдохи ажаглалтам гэхэдэ, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институтда ород хэлэнэй хэмжээгээр буряад хэлэнэй багшанарай һуралсал эмхидхэгдэхэ зэргэтэй.

Гэхэһээ гадна районой арадай гэгээрэлэй таһагай зүгһөө экономическа урмашуулга багшанарта үзүүлгэ зүбтэй юумэн, энэниие үргэлжэлүүлхэ гэжэ һананаб.

Хүүгэдэй саадта хэлэнэй һургалга, драматическа кружогууд, олоной хабаадалгатай наадашье хэмжээнүүд түрэл хэлээ шудалалгада, дэлгэрүүлгэдэ ёһотой арга нүхэсэл болодог гээшэ.

Манай Алтай нютагта 270-аад үрхэтэ айл ажаһуудаг. Эдэнэй соонһоо адагынь 70 айлай «Буряад үнэндэ» захил хэһээ һаань, түрэл газетэдэ хэды дэмжэлгэ болохо бэлэй. Теэд тэдэ һайнаар уншажа үзэнэгүй аад, шортоо гэмэрэлгэн юундэшье болодог. «Бидэ мэдэгүйбди. Үбгэд, хүгшэд абаг бэд даа»,— гэхэдээ, түрэл газетынгаа уг үргэлжэлэлгэ тухай бодожо үзэдэггүймнай эли гаража ерэнэ бшуу.

«Хүн ахатай, дээл захатай» гэдэг. Аяар 70 жэлэй саана байгуулагдаад, мүнөө болотор буряад зоной үнэн үгые арадтаа мэндөө хүргэжэ байһан газетэдээ арга хэбэараа захил хэел. Арадайнгаа нэрэ хүндые дэлөө һэшхэл, сэдьхэлээрээ үшөөл һэргэг һонор байял!

Ч. БАТУЕВ,

Хяагтын район, Алтай тосхон.

70 ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА

Би 1922—1923 онуудһаа эхилээд «Шэнэ байдал», «Буряад-Монголой үнэн» («Буряад үнэн») газетэнүүдые 70 шахуу жэлэй туршада уншанаб. Минии дурадхалнууд: газетынгаа верстко, шрифтнүүдтэ онсо анхарал хандуулхаар болоо: «Буряад ороной түүхэһээ» гэһэн булан бии болгоод, республикын үрданай, һаяшагай, мүнөөнэй суута хүнүүд, үйлэдбэри, эмхи зургаан, соёлой гуламтанууд тухай тобшо, тодорхой, баримта түгэс материалнуудые, угай бэшэгүүдые үе-үе үгэдэг байбал, хүн бүхэн һонирхожо уншаха, хүмүүжүүлхы удхатай шанартай байха һэн. Һургуулинуудта буряад хэлэ, бэшэг заагдадаг болоо хадань, багшанарай литературна нэгэдэлнүүдэй, һурагшадай материалнуудые тусхай булан соо гү, али хуудаһанда ходо үгэдэг болоо һаа, уншагшаднай олошорхо. Хуушан монгол үзэг, бэшэг зарим һургуулинуудта, багшанарай институтта, интеллигенциин дунда шудалха ябуулгын хэгдэдэг болоо хадань тэрэниие газетынгээ хуудаһанда неделидээ хэдэн дахин толилдог болоо һаа, һонирхоһон уншагшад олдохо һэн.

Р. БИМБАЕВ.

НЭРЭЕЭ ҺАНАЖА...

ЕРЭХЭ жэлэй хэблэлэй захил эхилээд байна гэжэ мэдэнэт. Энээнтэй дашарамдуулан, «Буряад арадтаа хандалга-уряагаар» хүн зондоо, уншагшадтаа «Буряад үнэн» газетэмнай хандаа һэн ааб даа!

«...Эхэ буряад хэлэндээ түшэглэн, түрэл арадайнгаа түүхэ, хэлэ бэшэг, соёл болбосорол, һайхан ёһо заншалнуудые эрдэни зэндэмэни мэтээр сахин дагажа, саашанхи хүгжэлтэдэнь туһа тулга боложо байдаг Таанад...»,— гэжэ «Хандалгын» түрүүшын мүрнүүдтэ хэлэгдэнэ. Иимэ үндэр сэгнэлтэ абаһан уншагшад харюудань захил хэхэеэ бү мартаял!

Мүнөө үедэ, юумэнэй хубилжа, хүнэй һанаһанаа сэхэ хэлэдэг, бэшэдэг сагай болоод байхадаа, «Буряад үнэн» газетэмнай бүришье һонин болошо, хэдыхэн жэлэй саана огто хорюултай байһан юумэнүүд тухай шухаг статьянуудые толилно.

Түүхымнай эхэ бэшэг болохо «Нюуса тобшо» барлагдажа, уншагшадые хэды баярлуулаа һэм! Энэ зохёолой 750 жэлэй ойдо зорюулагдаһан эрдэмтэдэй статьянууд, «Угай бэшэгэй ула мүрөөр» гэһэн нэмэлтэ гаршаг доро «Балжан хатан» гэжэ түүжэ домог гараа. Мүн баһа «Чингис хаан хаана хүдөөлүүлэгдэнхэйб?» гэһэн һонин хөөрэлдөө уншааб ди. Саашадаашье иимэ статьянуудай гаража байхань сохом. Хэрбээ «Буряад үнэн» газетэеэ захяагүй һаа, түүхын шухаг һонирхолтой зохёолнуудые хаанаһаа оложо уншахабибди?

1991 ондо «Буряад үнэнэймнай» 70 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь гээшэ. Энэ ехэ һайндэртэ бэлэг болгон, айл бүхэн түрэл газетэеэ захиял!

Уран зохёолшо, журналист бүхэн халуун үгэеэ хэлэжэ, түрэл арадтаа хандаха, хамһал сахал байха. «Буряад үнэн» тэдэнэй бултанайнь үлгы ха юм. Эгээл түрүүшынгээ шүлэг, рассказ, статья, зураглал энэ газетэдэ гаргажа эхилээ һэн гүбди даа.

Би эгээл түрүүшынгээ рассказые «Буряад үнэндэ» толилуулжа, зориг орожо, саашадаа бүри эдэбхитэйгээр бэшэдэг болоо агша һэм. Түрүүшымни номдо ороһон рассказуудай олонхинь «Буряад үнэндэ» гараа бэлэй. Тиихэдэ поэт Шираб Нимбуев соёлой таһагта хүдэлжэ байгаа.

Мүнөө «Толи», «Хонхо» хуудаһануудта эхилэн бэшэжэ ябаһан залуушуулай, хүүгэдэйшье шүлэг, рассказууд гарана. Игэжэ тэдэниие хэды ехээр газетэ урмашуулнаб даа!

Мүнөө түрэлхи хэлээ шудалха хэрэгтэ онсо анхаралай хандуулагдажа, ород классуудай буряад үхибүүдтэ буряад хэлэ заажа байхадань, түрэлхи хэлэн дээрэмнай гарадаг ори гансахан газетэеэ захингүй одоол яахабибди гэжэ һананахаар байна. Мүн газетын хуудаһанда хуушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүдэй үнгэргэгдэдэг болоһониинь һайшаалтай.

Уран зохёолшодой шэнэ зохёолнууд саг үргэлжэ ниитэлэгдэнэ.

Газетын редакцида тусхай дээдэ мэргэжэлтэй, бэлиг шадабари ехэтэй, хурса хурдан гүүрһатай журналистнууд, уран зохёолшод хүдэлнэ. Уншагшад тэдэнэй нэрэтэй булта танил, бэшэһэн материалнуудайнь гарахые хүлеэжэ байдагынь эли.

Газетын үнэ сэнгэй ямар шалтагаар дээшэлһэн тухайнь «Хандалга» соо тодорхойгоор хэлэгдэнхэй. Дэлгүүрэй экономикын харилсаануудай улам үргэдэжэ байхада, иимэ ушар тохёолдобо ха юм!

Теэд энэнь буряад хүн бүхэндэ шалтаг бү болог лэ! Энээндэ торон тогтонгүйгөөр, «Буряад үнэн» газетэеэ захиял! Нэрээ, **буряад хүн байһан нэрээ һанажа**, хубитаяа оруулаял!

Г. БАДМАЕВА,
журналист.

ТҮРХЫН 150-дахи ҺУНГУУЛИИН ОКРУГОЙ ҺУНГУУЛИИН ОКРУЖНОЙ КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуудые һунгаха тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 33-дахи статьятай зохилдуулан, ажалша коллективүүдэй конференцинүүд болон суглаанууд дээрэ Түрхын 150-дахи һунгуулиин округһоо дэбжүүлэгдэһэн Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудые һунгуулиин окружной комисси бүридхэлдэ абаба:

Дашибалов Цырен-Бато Дашибалович, 1933 ондо түрэһэн, «Бурятсклесурс» управлениин начальник, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг.

Тугутов Виктор Еремеевич, 1936 ондо түрэһэн, «Забайкаллес» ТПО-гой генеральна директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг.

Шумилов Алексей Николаевич, 1938 ондо түрэһэн, Горячинск курортын ахамад врач, КПСС-эй гэшүүн, Прибайкалиин районой Горячинск тосхондо ажаһуудаг.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КПСС-эй XXVIII съездын делегат Василий Фёдорович Кондратюгтай манай СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой коммунистнууд hаяшаг уулзахадаа, «Шэнэ эрхэ байдалда өөрынгөө үүргые ашагтайгаар бэелүүлхын түла КПСС өөрынгөө бүридэлые болон шэнжэ шанарые яажа хубилгахаб, съезд дээрэ баталан абаhан Программые, шэнэ Уставые бодото байдалда бэелүүлхын тула юу хэхэб?» гэhэн асуудалнуудые табиhан байна. Орон доторoo хүшэр хүндэ сэгай тохёолдоод байхада КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын, бодото байдалаа hайжаруулхын түлөө түрүүшын зэргэдэ жагсажа, тэмсэжэ, ажаллажа ябаhан үнэн сэхэ коммунистнуудай нэрэ хүндые яажа тэхэрюулхэб? Партиина эхин организацинуудай үүргэ яажа дээшэлүүлхэб?

Ороной ажабайдалые шэнээр түбхинүүлхэ гэhэн зорилгын табигдаhан эрхэ байдалда эдэ мэтын асуудалнууд коммунист бүхэнэй ухаан бодолые хүлгүүлнэ ха юм.

hүүлэй үедэ олон эрхэтэд,

Шэнэдхэлгын замаар

ШАНГА ШАЛГАЛТЫН ҮЕ

илангаяа залуушуул демократи, юумэ нюунгүйгөөр хэлэлгэ, хубилган шэнэдхэлгэ гэхэ мэтэ юун гээшэб гэжэ гүнзэгыгөөр ойлгонгүй, оронойнгоо хүтэлбэрилгые элдэбээр харааржа, муушалжа эхилээ ха юм. Демократиин, юумэ нюунгүйгөөр хэлэлгын дэлгэрээд байхада, тэдэнэр дура зоргоороо аашална. Илангаяа партиин нэрэдэ шанга шүүмжэлнүүд соностоhоор. Ороной экономикын болон социальна байдалай хүшэр, тулюур болошоод байхадань бүхы хүсөө, эрдэм мэргэжэлээ элсүүлэн, түргэн заhан hайжаруулхын орондо предприятинуудай, эмхи зургаануудай, совхоз, колхозуудай ажалые унагаахаяа, хүтэлбэрилэгшэдэйнь нэрэ хүндые хухалхаяа оролдогшодшье бии болошоо. Юрэдөөл, мүнөө үедэ коммунистнууд шанга шалгалта гаража байна гээшэ.

Партиин зүгhөө иимэ хүнүүдтэ шанга харюу үгэжэ шаданагүйбди, район болон ажахы, предприяти, эмхи зургаан дотороо социально-экономическа байдалаа эрид hайжаруулха талаар яажа хүдэлхэб, юу бүтээхэб гэжэ үшөөл hайса бодомжолногүйбди. Коммунист бүхэниие партиин экономическа политикые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха, тэдээндэ шэнэ экономическа бодол олгохо хэрэгтэй. Энэ талаар манай партийна организацида зарим тэды юумэн хэгдэжэ байнхай.

Съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, Мэлэ тосхоной ажаhуугшадай социально-экономическа байдалые hайжаруулхын тула, нэн түрүүн, коммунистнууд лэ хүдэлмэриеэ hайжаруулхые, даалгагдаhан уялгануудаа hайнаар дүүргэхые шадалаараа оролдоно. Совхозой партбюро болон партийна организаци ажахын гаа захиргаанда бодото туhаламжа хүргэнэ, арад зоной дунда дэлгүүрэй экономико ойлгуулхын тула хүдэлмэри ябуулна. Мүнөө ниитынгээ малда тэжээл бэлэдхэлэй үедэ имагтал совхозой коммунистнууд жэшээ харуулна. Тэдэнэй оролдогоор, хура бороогой ехээр орожо байгаашье hаань, ажахымнай үбhэеэ, нёдондонойхитой сасуулхада, hурагүй түргэнөөр хуряажа байна. 1644 гектарай ногоо сабшаха түсэбөө эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэмнай. Үбhэ бэлэдхэхэ түсэбшье дүүргэгдэхэ байха. 2402 тонно силос дараха түсэбөө дүүргээбди. Гомбо Янжинимаевич Жапов, Пама-Цырен Балданович Эрдынеевэй, Николай Жугдурович Цыреновэй хүтэлбэрилдэг звенонууд эрхимээр ажаллажа байна. Звеногой гэшүүн бүхэндэ 70—100 центнер үбhэ hайн шанартайгаар бэлэдхээ.

КПСС-эй райкомой X пленум дээрэ хэлэгдэhэн элидхэл соо партида шэнэ хүнүүдые абалга зогсошоо гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Урдандаа залуушуулай зүгhөө КПСС-эй зэргэдэ oрохо мэдүүлгэнүүд орожо байдаг бэлэй. Иигэжэ дурлаhан лэ хүнүүд партиин гэшүүндэ абтадаг hэн. Тэрэ хайша хэрэгэй дүн мүнөөл харагдажа байна. Орон доторнай 1,5 миллион коммунистнууд партиhаа гаража, биледүүдээ стол дээрэ табяа. Манайшье партийна организацида иимэ юумэн үзэгдэнэ. Эдэнэр лэ партида hайн юумэ хээгүй, гансал бузарлаад гарахаhаа бэшэ ондоо юу бүтээбэб? Эдэ мэтын хүнүүдые партиин гэшүүнhээ хайра гамгүйгөөр гаргаха хэрэгтэй. Ельцин, Шостаковский, Попов болон бусад дээдын тушаал эзэлэгшэдэй КПСС-эй гэшүүнhээ гаралга бидэнэр, юрын коммунистнуудта, тон муу нүлөө үзүүлнэ. Ельцин тухай иимэ hанамжатай байнаб: тэрэниие олон хүнүүд магтана, шүүд лэ «арадай герой» гэжэ нэрлэхэдээ хүрөөд байна. Теэд ямар габьяа, суутай, дуутай ажал ябуулга тэрэ бэелүүлээ гээшэб?! Дээдын тушаал эзэлхэ эрмэлзэлээр зоной сэдьхэлдэ ула мүр олохо шададаг хүн гэжэ би тэрэниие тоолоноб. Партитаяа холбоо барисаагаа таhалhан аад, Россиие яажа хүтэлбэрилхэнь гээшэб, тэрэнэй зүгhөө hайн юумэн хэгдээгүй байна. Юрэдөөл, бидэ бэе дээрээ тэдэниие үзөөгүйбди.

Эдэ үдэрнүүдтэ районой парторганизацинуудта тоосоото-hунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ байна. Тэдээн дээрэ мүнөөнэй орёо асуудалнууд эрид шангаар табигдаха, зүбшэн хэлсэгдэхэ байха гэжэ найданаб. Зүб харгы олохо хэрэгтэй.

В. ДАНЖАЛОВ,
СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой партийна бюрогой секретарь.

«Түүхэтэ үнэн зүбые h…

ОЛООРО… ХЭЛСЭҺЭН ҮГ…

Манай Буряадай элитэ хүнүүдэй, дайнай, ажалай, партиин ветерануудай СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ Р. Н. Нишановта эльгээhэн бэшэгые зүбшөөхэ, дэмжэхэ байнаб. Хубилган шэнэдхэлгын мүнөө үедэ зоной политическэ, социальна, экономическа үзэл бодол эрид хубилжа байна гээшэ. Тиимэhээ багашье арадууд түүхын үнэн зүбые тэхэрюулхые оролдоно.

1937 ондо зонтой хэлсэнгүй манай Буряад-Монголой республикые хэршэжэ, хэдэн ондоо болгоhон үйлэ хэрэг буруу, гомдолтой. Республикые хүтэлбэрилжэ байhан хүнүүд «панмонголистнууд», хари гүрэнэй тагнуулшад гэгдээд, сүлэгдэhэн, алуулhыень мэдэнэбди. Энэ хадаа ехэ. хүлисэшэгүй алдуу болоо. Мүнөө энээниие заhаха саг ерээ гэжэ би этигэнэб.

Манай буряад зон Сибириин бага үндэhэн яhатан соо эгээл олон. Республика соо 240 мянган буряад тоологдоно. Тиихэдэ Усть-Ордагай округто 45 мянган, Агын округто 36 мянган буряадууд ажаhууна. Үнэн дээрэ манай зоной тоо ехэ ургаагүй. Энэнэй шалтагаан 30—50-яад онуудай шуhата хэрэгүүдhээ эхитэй гэхэ байнаб. Тиихэдэ орон соогоо, Россин Федерацида манай республика, экономическа, социальна талаараа доогуур hуурида байдаг. Хаа хаанагүй гэр байра дутаалдана, хүүгэд олоор үбшэлнэ, эдеэ хоолой продуктнуудшье элбэг бэшэ.

Минии hанахада, манай республикын хүтэлбэрилэгшэд hая болотор өөhэдын бодолгүй, «дээрэhээ» үгтэhэн заабари дүүргээд байhан. Мүнөөшье юумэнэй эрид хубилжа байhан харагданагүй. Өөhэдынгөө байдал бодотоор хаража, сэгнэжэ энэ тэрэ хэмжээнүүдые ябуулха байгаа бэшэ юм гү? Манай байдалда таараха, үгыень бодожо үзэхэ хэрэгтэй байгаа. Хэзээ өөhэдынгөө байгаалида, баялигта эзэд болохо зон гээшэбибди? Энэ баян ой модоо миинтээр шахуу саашань ябуулаад, оронд он юу абанабибди? «Зээлэн алтан» гэгдэдэг ангаймнай арhан ямар сэнтэй болодог юм? Республикада олзо үгэдэг юм гү? Эдэ мэтые мэдэхын аргагүй. Энэ хадаа манай республикын газар дээрэ абтаhан, олдоhон баялиг ха юм. Тэрэниие өөртөө олзогүйгөөр юундэ гаргаха ёhотойбди. Бүхы юумэнhээ дулдыданги байха гээшэ гомдолтой.

Минии hанахада манай арадай хэр угhаа хойшо сэгнэжэ, hанажа байhан, ульгэр домогтой Байгал далаймнай экологическа аюулда орожо байна. Байгалда хоёр эзэд байха ёhогүй. Хуушанай хилээр тэрэ манай республикын мэдэлдэ дүүрэн орохо зэргэтэй. Ульгэр, домогууд соошье буряад зон Байгал далайе тойрожо ажаhуудаг байhан гээд хэлээтэй байдаг.

Үшөө нэгэ минии hанаа зобоодог юумэн гэхэдэ, буряад хэлэмнай болоно. Энээниие заалгые бүдүүлигээр, захиргаанай аргаар болюулhан ушар манай арадай хүгжэлтэдэ аргагүй ехэ hаад ушаруулаа. Мүнөө болоходо түрэл хэлээ мэдэхэгүй хэдэн үе хүнүүд бии болоод байна. Өөрын үг изагуур, түүхэ мэдэхэгүй ябадал энээнhээл эхитэй. Залуушуул буряадай элитэ эрдэмтэдые, уран зохёолшодые hайн мэдэхэгүй байна. Энэ юунhээ болоноб гэхэдэ, буряад хэлэн дээрэ номууд үсөөнөөр гарана. Тиигээдшье олон хүн тэдэниие уншаха аргагүй. Хэлээ мэдэхэгүй аад, яажа уншахаб. Иимэ байдалда ороhон үндэhэ яhатан өөрынгөө ёhо заншал, соёл, түүхэ үргэлжэлүүлжэ шадаха гээшэ гү?

hүүлэй үедэ хэгдэжэ байhан хэмжээ ябуулганууд, тэрэ тоодо энэ бэшэгшье бодото буряадуудай зүгhөө дэмжэгдэнэ, hайшаагдана хаш. Тиимэhээ энэ хэгдэжэ байhан хүдэлмэри бүри эршэтэй, бүтээмжэтэй болгохын тула нютаг нютагта, хүдэлдэг коллективтээ хүдэлмэри ябуулхэ, ойлгуулха хэрэгтэй. Үгы hэамчай, юумэн бүтэхэгүй.

Түгэсхэлдөө, нэгэ хэды ажаглалта хэхэ байнаб. Радио шагнахада, хэлэндээ хайша хэрэгээр хандаха ушар олон гарана. Зарим үгэ ородооршье хэлэхэ ушар бии. Телевидениде энэ дутагдал баhал байдаг. Хараха, шагнахадаа ехэ аягүй. Иимэ дамжуулгануудай hүүлээр буряадаараа дуугаржа шадахаяа болижо байhан зон байнабди гээд тобшолол хэхээр. Түрэл «Буряад үнэн» газетэдэшье алдуунууд гарадаг, буряад үгэнүүд ородоор бэшэгдэдэг. Жэшээнь. ГАИ-гай мэдээсэл соо «бревно ошожо мүргөө» гээд б… hэн. Хэбтэhэн … гэжэ болохогүй…

Сэхыень хэлэ… үнэн» hүүлэй … лоо. Түүхын, … далнуудта … ниинь ехэл … шан монгол… шээлнүүд … нүүд шудална… шадаа ехэ … Дээшээ hураха, … хаяа hанаhан … ямар ехэ туhа … хуушан монгол… номуудые … хэхэ аргатай … шэгые яажа … аша үрэтэй … бариин үгтэжэ … ехэл зүб, түргэн … ги байдаг. … эхилээ хадаа … жэлүүлжэ, … рэл хэлэн … хэй дээрэ ганса… газетэеэ … ял гэжэ … дэ иигэнэбиб … жэлhээ тэрэнэй … ехэ болохонь … hээ олон хүн … жа, захил … хо.

Урдань аймаг… юундэ районуу… гайхалтай. «… зүб гэхэ байнаб … публикын олон … гуудай нэрэ … ондоо болгод… манай Шэбэрт… болонхой. … лонгутун» гээд … гаа hэн. … лита саарhануу… дээд, нэршэнэ. … руу гэжэ тоолон…

Түүхэтэ үнэн … хэ асуудал … юумэ эхилээ. … асуудал мүн … дэхэ, тэдэнэй … дэхэ ёhотой. … үдэрэй хэрэг … буряад зон … жа, өөрынгөө … хэ байха гээд … «Олоороо … гэжэ дэмы …

Ц. …
Бэшүүрэй районой … дунда hургуули…

Мүнөөдэр — Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

ХАРУУҺАЛХА ҮҮРГЭЕЭ ГҮЙСЭД БЭЕЛҮҮЛХЭ

Ойе харууhалха хүдэлмэриие промышленна ажал ябуулгаhаа сүлөөлхэ гэhэн хараа зорилго табигдаад, энэнь удангүй Хууляар баталагдаха юм. Одоол ойн харуулшад модо hуулгаха, поли, таряалангай захаар зурууд модо тариха, ой модо гал түймэрhөө хамгаалха, модо отологшодой хойноhоо хинаха гол хүдэлмэреэ гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ аргатай болохо.

Ойн хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ зорюулан, нэгэдэлэймнай урда ямар зорилгонуудай табигдаад байhан тухай хэлэжэ, ой модоной удха шанар тухай дахинаа hануулха гээ hэм.

Буряадай бүхы ой модоной 71 процентнь уhанай нөөсэнүүдые, Байгал далайе хамгаалха зонодо оршодог гээшэ.

Гүрэнэй ойн ажахын зургаануудай мэдэлдэ ородог фонд республика доторнай 27,4 миллион гектарай хэмжээнэй юм. Тэрэ тоодо 1-дэхи бүлэгэй ойнууд —8,6 миллион, 2-дохи бүлэгэй —5,1 миллион, 3-дахи бүлэгэй —13,7 миллион гектар газар эзэлнэ.

Байгша оной январиин 1-нэй байдалаар республика дотор 37 лесхоз, ой модоной-мелиоративна станци, Забайкалиин гүрэнэй байгаали хамгаалгын национальна парк хүдэлжэ байнхай.

Байгаали хамгаалха харааhаа абаад үзэбэл, ой модон урданайхиhаа hайн байдалда юм:

— уhа хамгаалха зоно тушаа абтаhан түрүүшын тогтоолой үеhөөр модоор хушагдаhан талмайн хэмжээн нилээн үргэдөө;

— гал түймэрhөө боложо үнэhэн тоборог болодог талмайн хэмжээн 3 дахин хорсо;

— шэлбэhэтэ ой модоной талмай 1 миллион гектараар үлүү болоо.

Байгаали хамгаалгын ба арадай ажахын удха шанартай ойнуудые хубаарилхада 2 иимэ бүлэг болоно:

— Байгал далай шадарай ойнууд (46,6 процент), 1-дэхи бүлэгэй модон эндэ диилэнхи юм;

— Байгал далайе хамгаалгын зонодо ородоггүй (54,4 процент), ехэнхинь 3-дахи бүлэгэй модон.

Ашаглагдаха зэргээрээ ба арадай ажахын удха шанарай талаар эдэ зононуудай илгаань охэ.

Байгал далайн уhанай нөөсэ хамгаалгын газарта ажахын ябуулга үшөөл эршэмтэй заhадаа, бүхы модо бэлэдхэлгын 75 процентнь эндэ хэгдэнэ бшуу. Гэхэ зуура оршон тойронхиие хамгаалхада ашагтай сэнтэй модон эндэ ургадаг.

Республикын зүүн хойто, баруун урда районуудта столон бэлэдхэхэдэнь бэрхэтэй, ашаг багатай модон ургана. Байгалhаа холошье hаа, экологидо тон шухаг. Юуб гэбэл, эндэхи модоной зарим хубинь хэтэ мүнхын сэбдэг хүйтэн газарта нэмжынэ бшуу. Хэрбээ эршэмтэйгээр отолжо эхилээ hаа, дахинаа модон ургахагүйдөө болохо. Республикын Министрнүүдэй Соведэй дурадхалаар Буряадай эрдэмэй түбэй түлөөлэгшэд эдэ районуудта модо отололгын нүлөөе шэнжэлжэ байнхай.

Байгал далайе хамгаалгын зонодо ородог модо зүбөөр, гамтайгаар ашаглаха хэрэгтэй. Энэмнай гол асуудал болоно.

Буряадай АССР-эй Гослесфондын ойнуудта жэл бүри 4 миллион кубометр модон бэлэдхэгдэжэ, «Забайкаллес», «Бурятлестоппром» нэгэдэлнүүд Госснабай нарядаар жэл бүри 2,9 миллион кубометр модо республикаhаа гадуур эльгээнэ. Тэрэ тоодо Байгал нуурай оршомдо 3 миллион кубометр модон бэлэдхэгдээд, 2,6 миллиониинь ондоо тээшээ эльгээгдэдэг юм.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет «Забайкаллес» нэгэдэлдэ 1-дэхи бүлэгэй ойнуудта участогуудые үгэдэг байhанаа, мүнөө хэмжээень нилээн доошолуулба.

Харууhанай отололго хэжэ абтаhан модоной хубинь республикын хэрэглэмжэдэ үгтэнэ, үлөөшэнь буйлуулагдажа, товарна продукци болгогдоно. Тэрэ тоодо арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан оролсоно. Дүрбэн жэлэй туршада нэгэдэлэймнай предприятинууд 47,9 мянган гектар газарта залуу модо харууhалаа, 28,5 мянган гектарта модо hуулгаа. 6,4 мянган гектар газарта хиидэн таража байhан элhэн тогтоогдоо, 2,5 мянган гектарта поли, таряалангай хажуугаар зурууд таригдаа.

Ойн түймэрнүүдые hэргылгэ, саража унтараалга ойн ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй гол анхаралда байдаг. Гал түймэр олоор болоно. Шэнжэлжэ, адаглажа үзэхэдэ, ой модоной ниитэ талмайн 1,4 процентнь түймэртэ абтаа гэжэ элирнэ.

Нютагайнгаа хэрэглэмжэдэ модоной нөөсэ үлөөхын тула урданайхиhаа бүри ехээр гамнаха болонобди. Модо бэлэдхэлгын өөрынь үнэ сэн хоёр дахин дээшэлээ. Хэрбээ мүнөөнэй хэмжээгээр жэл бүри модо отолжо байгаа hаа, дүтын 30—35 жэлдэ хэрэглэмжэдэ ородог модон дууhаха болоно.

Манай нэгэдэлэй гүйлтаар Байгал нуур шадарай ой модоной нөөсэ эрдэмэй үндэhөөр шэнжэлэгдэжэ байнхай. 1992 ондо энэ хүдэлмэри түгэсхэгдэхэ юм. Тиихэдэнь хэды шэнээн модон отологдохо ёhотойб гэжэ элирхэ. Мүнөө дээрээ эли болоhон баримтануудые дурдая. Хүрбын лесхоз тоолон тодорхойлгын урда 269,6 мянган кубометр модо отолхо гэжэ хараатай hаа, мүнөө 107,9 мянган кубометрээр хизаарлаха гэжэ элирээ. Гусиноозёрскын лесхозой эдэ тоонууд иимэ: 223,8 мянган кубометр ба 149 мянган кубометр.

Модоной иимэ дутамаг байхада, бусад хэрэглэгшэд ямараар ашаглана гээшэб?

«Забайкаллес» нэгэдэлые абаад харая:

1. Хүрэхэ газартаа хүргэгдөөгүй модон (дээдэ складуудта, харгынуудта —31,6 мянган кубометр.

2. Гүйсэд отологдонгүй үлөөгдөө —47,3 мянган кубометр.

3. Бэлэдхэгдэhэн газартаа модон хаягдаа —27,8 мянган кубометр.

Хамтадаа: 106,6 мянган кубометр.

Бүри наринаар шэнжэлжэ үзөө hаа, үшөөшье оломоор ааб даа.

«Забайкаллес» нэгэдэлэй Байгалай, Баргажанай леспромхозуудай бэлэдхэгшэдэй хүдэлhэн газарые абаад харахада иимэ:

а) отологдоо —1571 гектарта;

б) складуудта ба түгэсэгэй дэргэдэ орхигдоhон модон гэхэдэ, 1 гектар отологдоhон талмайда 10,9 кубометр тудана;

в) гүйсэд отологдонгүй үлэhэн —1 гектарта 14,2 кубометр;

г) бүхыдөө орхигдоод, хэрэглэгдэнгүй үлөө гэбэл, 1 гектарта 25 кубометр.

Модо бэлэдхэгшэд модо отолхо дүримүүдые хазагайруулhанай түлөө багахан мүнгэ гүрэнэй бюджедтэ түлэдэг юм. Түлөөд орхиходо амар ха юм. hүүлэй 10—15 жэлэй туршада 1 гектар талмайда модо отолхо дүрим хазагайруулаа hаа, адагынь 10—12, эгээл ехынь —30—40 түхэриг түлэнэ. Энэ мүнгөөр сэбэрлэгдээгүй орхигдоhон талмай арилгажа. орхигдоhон модо зөөжэ боломоор гээшэ гү? Үгы ааб даа.

Ойн түймэрнүүдшье модо бэлэдхэгшэдэй гэмээр олонхи ушарта болоно.

1990 ондо гүрэнэй ойнуудта 612 түймэр носоо гэхэ гү, али энэнь 99.368 гектар болоно.

Ойн түймэрнүүдые саража унтарааха үедөө гүрэнэй ойн харууhанай — хоёр, ажахынууд хоорондын нэгэдэлэй нэгэ лесник наhа бараа.

Хүбшэ тайгада болодог түймэрэй гол шалтагаанууд иимэ:

— хагда галдаhанhаа —34;

— хүн зоной гэмээр —474;

— залин аадарай үедэ —64;

— элирүүлэгдээгүй шалтагаанаар —40 түймэр болоо.

Харюусалгада хабаадуулхын тула 59 уголовно хэрэг эхилэгдэhэн байна.

Ой модон соогуур ябаха, модо отолхо бүхы хазагайруулгануудай түлөө яланиудай 50 процентнь ойн ажахые хүгжөөлгэдэ эльгээхэ гэhэн правительствын тогтоол мүнөө абтаа. Энэ хэмжээн, мүн промышленна ажал ябуулгаhаа сүлөөлгэ ашаг үрэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Гол үүргээ гүйсэд дүүргэдэг болохобди.

Нэгэ мүhэн модо харууhалагша ба модо хэрэглэгшэ байхын аргагүй гэжэ ажабайдал зүб гэршэлээ бшуу.

А. ГОЛОУШКИН,
«Бурятлесхоз» нэгэдэлэй генеральна директор.

АНХАРАЛАЙНЬ АША ҮРЭ ЕХЭ

Хэнэйшье мэдэhээр, хүдэлмэришэдэй үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ, зохид hайнаар ажаллаха, амарха эрхэ байдал зохёоhон предприятида хүнүүд дуратайгаар тогтон ажалладаг гээшэ. Иимэ предприятинууд манай республика соо үсөөн бэшэ юм. Тэдэнэрэй тоодо «Бурятмебель» нэгэдэл орохо ёhорсол ороно бшуу. Тус нэгэдэлэй гол предприяти болохо мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта ехэнхи хүдэлмэришэд ажаллажа, олон янзын мебель бүтээдэг, модо тайража, элдэб материалнуудые гаргадаг байна. Эндэхи үйлэдбэри хүнэй бэеын элүүртэ муугаар нүлөөлдэг үйлэдбэринүүдэй тоодо ородог юм. Юуб гэхэдэ, модо тайрагшад түхэреэн жэлэй туршада үбэл зунгүй гэзээ хүдэлнэ, мебель бүтээлгын цехүүд соо тооhотой, шэрын жэншэмэ үнэртэй байдаг. Эгээл иимэhээ хүдэлмэришэдэй ажаллаха, ажаhууха, амарха эрхэ байдалые hайжаруулхын тула нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулна бшуу.

Сэхыень хэлэбэл, hүүлэй хэдэн жэлэй туршада энэ талаар нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Жэшээлхэдэ, байрын гэрнүүд, хамтын байранууд баритдаа, баригдажашье байна. Үсөөн үхибүүдтэй айл бүлэнүүдэй байха хамтын 2 байра барижа, ашаглалгада тушаагаа. Энэ байранууд гүйсэд болбосон түхэлтэй. Гадна гэр бүлэ болоогүй хүнүүдэй байха хамтын хоёр байратай юм. Мүнөө нэгэдэлэй гэр байрын жаса бүхыдэнь абаад тоолобол, 46 мянган 188 дүрбэлжэн метр болоно. Эдэ гэрнүүдые харууhалжа, заhабарилжа байхын тулада жэлдээ 500 мянган түхэриг гаргашалагдадаг байха юм.

— Манай нэгэдэлэй коллектив социальна байдалаа hайжаруулхын тула нилээн оролдолго гаргана. Өөhэдынгөө хүсөөр хүүгэдэй сад-ясли, Дээдэ Онгостойдо санатори-профилактори, пионернүүдэй лагерь, Байгалай эрьедэ аяншалгын бааза, комбинадай дэргэдэ спортын зал, медпункт, столово бария hэмди. Мүн цех бүхэндэ эдеэ хоол бариха тусхай таhалганууд түхеэрэгдэнхэй,— гэжэ директорэй орлогшо И. Ф. Лавренко хөөрэнэ.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда ороходоо, эдэ объектнүүдые харууhалха мүнгэ зөөреэр предприяти өөhэдөө hомолхо болоно. hүүлэй үедэ хангалгын муудаашье hаа, яhала ашаг олзо абадаг гээшэ. Тиин нэгэдэлэй социальна hалбариие хүгжөөлгэдэ жэлдээ 1 миллион 200 мянган түхэриг гаргашална. Мэргэжэлэйнь hайндэрэй урдахана энээгүүр ябахадаа, санатори-профилактори, хүүгэдэй сад-ясли, спортын зал, столово орожо хараа hэмди. Столовонь досоогоо модоор гоё hайханаар шэмэглээтэй. Хүдэлмэришэдые шанартайгаар хооллуулхын тула нэгэдэл нэмээжэ мяха, hү, хартаабха, морхооб, hонгино болон бусад ногоон эдеэ худалдажа абана. Бэеын элүүр энхэдэ муугаар нүлөөлдэг үйлэдбэридэ хүдэлэгшэд түлөөhэгүйгөөр эдеэ хоол абадаг байна.

Мебель бүтээлгын 3-дахи цех соо эмхидхэгдэhэн эдээ хоол баридаг таhалга оробобди. Талмайнь багашье hаа, ехэ таарамжатайгаар зохёогдонхой, уран гоёор шэмэглээтэй. Таhалга соо табигдалан мебель эндэ бүтээгдэhэн юм. Стол дээгүүр самовар, баглаа сэсэгүүд табяатай харагдана. Хүдэлмэришэд үглөөгүүр, үдын хойно 15 минутын туршада хоол барижа, амаржа, зали абана.

Нэгэдэлэй дэргэдэ байгуулагдаhан «Эра» кооператив теплицэ арендээр байгша ондо абаа. Анхан 3—4 тонно үгэрсэ абадаг байhан hаа, мүнөө эндэ 13 тонно үгэрсэ ургуулагдаа. Саашадаа кооператив сэсэг, элдэб овощ тарюка, ногоон эдеэгээр столово, сад-ясли, профилактори хангадаг байхаар түсэблэнэ.

«Дубок» гэжэ сад-ясли заводоуправлениин хажууда оршоно. Энэнь хүдэлмэришэдтэ ехэл таарамжатай. Үглөөгүүр ажалдаа ерэлгэндээ хүүгэдээ саадтань оруулаад ошожо байнэ.

— Манай саадта 280 үхибүүд ябадаг юм. Олонхинь комбинадай хүдэлмэришэдэй хүүгэд. Хүмүүжүүлэгшэд, тогоошод, эмшэлэгшэдтэйнь, тоолобол, 65 хүн ажалланабди. Бухыдөө 11 группада хүүгэд харууhалагдана. Коллектив соомнай ажалhаа гараха, орохо ушарнууд үзэгдэхэеэ болинхой. Анна Гарифулина басаган байхадаа хүдэлхэеэ ерээ hэн. Мүнөө тэрэ наhанайнгаа амаралтада гараха дүтэлэнхэй. Нэгэдэл маанадые мартангүй гээ байраар, курорт ошохо путёвкоор хангажа байдаг. Жэшээлхэдэ, байгша ондо гурбан хүмнай болбосон түхэлтэй байратай болоо. Арбан гурбадахи салин бусадтай адли түлэдэг. Даалгагдаhан группа соонь хүүгэдэй дунда үбшэлхэ ушарнуудай үзэгдөөгүй hаа, хүмүүжүүлэгшэд мүнгэн шан абадаг юм. Оло дахин үбшэлhэн, hула бэетэй хүүгэд тусхай бүлэгтэ врачай даабаряар харууhалагдана. Иимэ гурбан бүлэг байгуулаабди. Эдэ бүтэдын ашаар манай саадта ябадаг хүүгэдэй дунда үбшэлхэ ушарнууд үсөөн болоо,— гэжэ «Дубок» сад-яслиие даагша Г. К. Дружинина хөөрэнэ.

Эндэ хүүгэдэй бэеэ hорихо 100 дүрбэлжэн метр талмайтай спортын зал бии. Шведскэ стенкэ, бүмбэтэ болоод бусад хэрэгсэлнүүд суглуулагданхай. Гадна саадай газаа спортын талмай баригданхай. Хүгжэмэй зал соо пианино, баян бии.

«Сосновый бор» санатори-профилактори Дээдэ Онгостойн нарhан тужа соо оршодог юм. Эндэ нэгэдэлэй хүдэлмэришэд түхэреэн жэлэй туршада амардаг, эмшэлүүлдэг байна. Гадна ой модоной бусад ажахынуудай хүдэлмэришэд амарха аргатай.

Профилакторидо хүнүүдэй hайнаар амаржа байхын тула нэгэдэл 120 мянган түхэриг гаргашалдаг байна. Хүнэй амарха таhалганууд хэрэгтэй юумэнүүдээр дүүрэн хангагданхай. Бассейн, сауна, бэеэ hорихо зал баригданхай. Наhанайнгаа амаралтада гараhан ажалай ветеранууд эндэ олоор амардаг юм.

Ажалай ветерануудай hуудал байдалые hайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана. Байгша онhоо тэдэнэрэй пенсидэ нэмэлтэ түлбэри хэгдэжэ эхилээ. 207 хүндэ иимэ түлбэри хэхын тула жэлдээ 80 мянган түхэриг гаргашалагдаха болоно. Саашадаа ашаг олзо ехэтэйгээр хүдэлдэг болоходоо, энэ тэдхэмжынгээ хэмжээ дээшэлүүлхээр хараална.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 3-дахи цехэй хүдэлмэрилэгшэд эдеэ хоол баридаг таhалга соо; «Сосновый бор» профилакториин медсестра Ц. Жигжитова, ажалай ветеран Т. Г. Жукова; «Дубок» сад-яслиин хүмүүжүүлэгшэ Г. Д. Сысолятина үхибүүдтээ.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Хүн зониие комплексноор хангаха талаар байгуулагдаhан транспортно-экспедиционно предприятиин коллективэй суглаан hаяхан болобо.

Районуудай түбэй автостанцинуудай байра байдал, ажал хүдэлмэри тухай эндэ зүбшэгдэн хэлсэгдээ.

— Петропавловкын, Загарайн, Турунтаево hууринуудай автостанцинуудай байра байдал аргагүй муухай, тиихэдэ Гусиноозерскын автостанци саашань ашаглажа болохогүй гэhэн акт тэндэхи санэпидстанциин хүдэлмэрилэгшэд табиhан юм. Эндэ шэнэ автостанци бариха тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаhан тогтоол бии. Харин Гусиноозерскын горгүйсэдком түргэн хэмжээнүүдые хараалха ёhотой аад, удаарна,— гэжэ предприятиин директор О. М. Малахов тэмдэглээ hэн.

Зарим районуудай түбэй автостанцинууд hайн байратай, hайнаар хүдэлмэриеэ эрхилнэ. Хүн зонhоо гомдол эндэ үсөөн ороно. Жэшээнь Хяагтын, Хориин районуудай автостанцинуудта автобусой биледhээ гадна авиабиледүүдые абажа боломоор. Мүн бэшэшье зүйлэй транспортнуудта захил хэжэ болохо юм. Тиихэдэ харгыда ябаhан хүнүүд эндэ амарха, эдеэлхэ аргатай.

Суглаан дээрэ ажалшадта авиабиледүүдые худалдаха тухай асуудал хурсаар табигдаа. Илангаяа дулаанай хаhада хүн зон холо ошохо биледүүдые абаха аргагүйдэнэ. Энэнь ехэ таарамжагүй. Ороной зарим нютагуудта, городуудта авиабиледүүдые хүнэй захилаар гэртэнь асаржа үгэдэг юм. Энэнь дайнай болон ажалай ветерануудта, инвалидуудта, эмшэлгын газарhаа гараhан хүдөөгэй зондо ехэ таатай зохид гээшэ ааб за.

Хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд hайнаар хангаха талаар үшөөшье олон хэмжээнүүд, шиидхэбэринүүд энэ суглаан дээрэ баталагдан абтаа.

Суглаанда СССР-эй арадай депутат, локомотивна депогой слесарь В. Е. Карепин хабаадалсаhан байна. Эндэ шиидхэгдэхээр бэшэ зарим тэды орео асуудалнуудые арадай депутадуудтай зүбшэн хэлсэхэбди гэжэ тэрэ найдуулhан байха юм.

Т. НАГАЕВА.

АЖАЛГҮЙДЭЛГЭ… ХАМГААЛХЫН Т…

Ажалгүйдэлгые зайсуулха, хүдэлмэриин сүлөө… тушаа мэдээнүүдые суглуулха, бага предприя… гэ hомолхо — ажалгүйдэлгэhөө хамгаалха ниит… зорилгонуудынь эдэ болоно.

Энэ жаса сентябриин 12-то Москвада эмхид… шадай совет дээрэ бии болгогдоо юм. СССР-… Оборонно промышленностиин болон бусад … ствэнүүд тэрэниие байгуулаа. Түрүүшын түлбэр… СССР-эй Нүүрhэнэй промышленностиин министе… счедто 500 мянган түхэриг дамжуулаа.

«Рабочая трибуна» газетын редакциин дэрг… түс жаса хадаа туhа хүргэдэг ниитын бэеэ даан… таан болоно. Ажалгүйдэлгын хангалтагүй … hэргылхын тула тэрэнэй зэргэнүүдтэ ажалша… гүрэнэй болон ниитын эмхи зургаанууд, зохёо… холбоонууд, эрхэтэд нэгэдүүлэгдэнхэй. Тэрэ аж… тэ туhаламжа үзүүлжэ, правительствын про… хойноhоо ниитын хиналта ба шалган шэнжэлгэ … рилготой. Кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлгые … энэ хэрэгтэ мүнгэ hомололгодо, ажалгүй боло… дай аша туhые хуулиин болон экономическа… таалгада шухала удха шанар олгогдоно.

«Робочая трибуна» газетын ахамад редактор … сын түрүүлэгшээр hунгагданхай.

СССР-эй Сбербанкын Москвагай городской № 700901 гэhэн жасын счет нээгдээ.

Москва.

ШЭНЭЭР МҮНДЭЛҺЭН ХЭБЛЭЛ…

Хубилган шэнэдхэлгын болон олондо мэдээсэлгын үедэ бии болоhон газетэнүүд болон журналнуудай выставкэ СССР-эй ВДНХ-да нээгдэбэ. Эндэ журналистнуудай уншагшадтайгаа түрүүшын уулзалга болобо. Уншагшад энэ уулзалга дээрэ ямар хэблэлдэ захил хэхэеэ шэлэжэ абаха аргатай болобо.

Энэ выставкэ хадаа мүнөө дээрээ эгээ ехэ, ори ганса «каталог» болоно. Эндэ хэрэгтэй юумээ шэлэжэ абахань үшөө бэрхэтэй. Зохёон байгуулхы холбоонууд… Наукануудай … эмхи зургаану… сэдьхэлэй жас… лон хамтын … нууд булта … лэлтэй болохо… Шэнээр хэблэ… даг болоhон … дэй дунда «Ко… «Щит и меч», … лис-экспресс» … «Он», «Она», … мэгэзин», … журналнууд … дура татажа …

О. КОСТРО…
ТАСС.

Москва.

Арадай эрдэм hуралсалай шэнэ шатада

ЛХАМ БҮХЭНИИЕ ХИНАХА БЭШЭ...

олон юумэн дулдыдаха. Энэ хэрэгтэ партийна комитедүүд бүхы партийна эдэбхитэдые хөөн дахуулжа, эмхидхэлэй бэлигтэй байха ёhотой.

Энэ талаар партиин Загарайн, Хэжэнгын, Хориин, Захаменай райкомуудай хүдэлмэриие анхарвал. Жэшээнь, республикын арадай эрдэм hуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна ба совет хүтэлбэрилхы кадрнуудай семинар-практикум Загарайн районой болоо hэн. Новоильинскын, Шпалозаводской, Загарайн ба тэндэхи бусад дунда hургуулинуудай дүй дүршэл республикын багшанарай, олониитын hонирхолые татаhан, мүрысэхэ хүсэл түрүүлhэн, зохёохы hэдэлгыень, үүсхэлыень бадаргаhан байна. hургуулиие хубилган шэнэдхэлгын уг удхые, онол аргые саашадань баяжуулха, шанарыень дээшэлүүлхэ талаар Загарайн партийна эмхидэ бэдэрэлгэнүүд хэгдэhээр.

hуралсалай зургаануудай хүдэлмэридэ хандасаяа хубилгажа байhан партиин Хориин райкомойшье дүршэлые hайшаамаар. Имагтал партиин райкомой, райгүйсэдкомой, арадай эрдэм hуралсалай таhагай, партийна эхин эмхинүүдэй, педколлективүүдэй, харьяата предприятинуудай нэгэл шэглэлтэй, эрид шууд хүдэлмэриин ашаар тус район республиканска социалис мүрысөөндэ илажа гараха арга олоhон байна. Хүдөөгэй hургуулиин hуралсалай-материальна үндэhые бэхижүүлхэ хэрэгтэ харьяата предприятинуудай хүсэ шадалые райком нэгэдүүлжэ шададаг.

Эхин партийна эмхинүүдэй ба hуралсалай зургаануудай хүдэлмэридэ партиин Хэжэнгын райком онсо анхарал хандуулдаг. hургуулиин байдалай түлөө коммунист-хүтэлбэрилэгшэдhөө, эхин партийна эмхинүүдэй секретарьнуудhаа партиин райком шангаар асуудаг байха юм.

Арадай эрдэм hуралсалай политическэ хүтэлбэриие бэелүүлхэ зуураа, hуралсалай зургаануудта тодорхой туhаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ элдэб органуудай хүсэлэл оролдолгые зүбөөр ябуулгые партийна комитедүүд бэе дээрээ даанхай.

Орёо хурса асуудалнуудта Арадай эрдэм hуралсалай министерство ба тэрэнэй партбюро хамтын харюу бэдэрэлгэ болонхой. Тиимэхээ хүтэлбэриин хэрэгые болбосоронгы болгохо, hургуулиин ба багшын хүдэлмэриие сэгнэлгэ шэнээр хандадаг болохо хэрэгтэй. Арадай эрдэм hуралсалай районо таhагуудта, hургуулинууд, ПТУ-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ практическа туhаламжа үзүүлхэдэ гол анхаралаа хандуулна.

hуралсалай хэрэгые шэнээр эмхидхэн ябуулдаг hургуулинууд олошорно. Тодорхой авторска hургуулинууд бии болонхой. Нэрлэбэл, Мухар-Шэбэрэй, Новоильинскын, Загарайн дунда hургуулинууд болоно.

hуралсалай шэнэ жэлhээ Улаан-Үдэдэ түрүүшын политехническэ лицей нээгдээ гэжэ уншагшад дуулаhан байха. Хэжэнгын интернат hургуулиин, Дунда-Худанай дунда hургуулиин үндэhэн дээрэ буряад национальна hургуули байгуулха талаар туршалга үнгэргэхэ гэhэн Хэжэнгын райсоведэй арадай эрдэм hуралсалай таhагай проектые Буряадай АССР-эй Арадай эрдэм hуралсалай министерство hайшаагаа hэн.

Баргажанай районой Баян-Голдо, Хэжэнгын районой Новокижингинскдэ hуралсал-хүмүүжүүлгын комплекс байгуулха бодомжо hонирхолтой. Түнхэнэй районой Горхоной дунда hургуулида хэгдэжэ байhан туршалгын хүдэлмэриин удха хадаа олон — вариантна профильно hуралсал бэелүүлхэ удхатай юм. Тус программа хадаа бүри hургуулида hуража байхадаа, өөрынгөө арга боломжоор, hайн дураараа ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэхэ арга hурагшада олгохо байна. Хойто-Байгалай районой Кичерэ тосхоной ехэшүүлэй эрдэм hуралсалай түб hайн сэгнэлтэ абанхай. Республика соо «hургуули-хүүгэдэй саад» гэhэн шэнэ түхэлэй hуралсалай зургаан хүгжөөгдэнэ. Байгал шадарай егерьнүүдэй hургуули, hурагшадай городской научна hургуули мэтын hургуулиhаа гадуур шэнэ зургаанууд бии болонхой.

Тиихэдэ гимнази, бэридгын колледж, фермернүүдэй hургуули, хүдөө нютагуудта багакомплектнэ ПТУ мэтын hуралсалай зургаануудые байгуулха түсэб бии. Энэ шэглэлээр республикын багшанар эрдэмтэдтэй хамта шэнэжэлгын, бэдэрэлгэ хэжэ байнхай.

Буряад хэлэ заалгые саашадань hайжаруулха программа республикадамнай зохёогдонхой. Нёдондоной hуралсалай жэлдэ 172 hургуулида, хүүгэдэй 100 саадта буряад хэлэн заагдаа. Буряад-ород гэхэ гү, али хоёр хэлэ тэгшэ мэдэдэг ябадалые хүгжөөхэ, ямаршье яhанай хүнэй түрэл хэлээр шудалха эрхэ байдал байгуулха гэжэ партийна комитедүүдэй, илангаа арадай эрдэм hуралсалай органуудай, Соведүүдэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

1-дэхи классhаа, саадhаа эхилээд, үхибүүдтэ хари хэлэ шудалуулха талаар туршалга хэгдэнэ. Манай республикын олон hургуулида эхин классууд hуралсалай табан үдэртэ оруулагдаа. Үдэр бүри физкультурын хэшээлнүүдые үнгэргэдэг болохын тула педколлективүүд арга хургаа бэдэржэ байнхай.

Багшанарай ябуулагдаха хүдэлмэриин гол шэглэлнүүд мүнөөдэр ямар гээшэб? Үзэл сурталай, сэдьхэл бодолой талаар ябуулагдаха хүдэлмэриие би нэгэдэхи hуурида табиха байнаб. Энэмнай шэнэжүүлгын үзэл бодолые нэбтэрүүлхэ, арадай сэсэниие, соёл болбосоролые бэедээ шэнгээhэн хүн багша, тиимэhээ тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхэ, оюун ухаанай hурган хүмүүжүүлэгшэ болгохо гэhэн удхатай ха юм.

Гэхэ зуура бултанаймнай анхарха юумэн олон. Эдиршүүлэй дунда гэмтэ ябадал гаргадаг ушарнууд олон зандаа. Тиимэhээ үхибүүдэй сүлөөтэй сагые эмхидхэхэ, ажал хүүлэхэ, шадамараар амаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха болоно.

Багшанарай август hарада үнгэргэhэн конференцинүүд дээрэ дутуу дунданууд шүүмжэлэгдэhэн, тодорхой дурадхалнууд хэлэгдэhэн байгаа. Тэдэнь саарhан дээрэ үлэнгүй, тодорхой хэмжээнүүд абтаха ёабза. Энэ талаар арадай эрдэм hуралсалай зургаануудай, нэн түрүүн республикын Арадай эрдэм hуралсалай министерствын харюусалга ехэ байна.

В. АШИРОВА,
КПСС-эй рескомой үзэл сурталай таhагай секторые даагша.

ХҮСЭЕЭ НЭГЭДҮҮЛХЭ ШУХАЛА

...оной июнь hарын тэнгээр Шэтэ хотодо областиин ав...гүй районуудаар ажаhуудаг буряадуудай ассоциаци ...дагдаа hэн. Шэтын областиин, Буряадай республикын, ...Агын Буряадай автономито округой совет, партийна бо...нитын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд энэ хэмжээ ябуул...эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бэлэй. Мүнөө тус ассоциа...правлениин түрүүлэгшэ М. Д. Дугаров түрүүшын ээл...бэелүүлхэ хүдэлмэритэеэ «Буряад үнэнэй» уншагша...танилсуулна.

...область дотор 66,6 ...буряадууд ажаhуна. ...24 мянганиинь автоно...дөөгэй 16 районуу...байдаг. Эдэнэр урдандаа ...өөhэдын Соведүүдтэ ...байhан hаа, мүнөө hуу...тосхонуудаар таран...доогоор хэлэхэдэ, бу...областиин элдэб нютаг...усөө, үсөөнөөрөө ажа...байhан тула, үндэhэн ...түрэлхи хэлээ өөhэ...дураар хүгжөөхэ арга...Тиимэhээ эдэнэр со...болбосоролойнгоо талаар ...округто ажаhуудаг бу...удhаа хожомдонги, гэзэг...юм. Олонхи газарнуудта ...клуб, эмнэлгын пункт ...мэтын юумэн үгы шахуу. ...болоно, буряадууд, ...залуушуул хото го...болон бусад томо hуурин, ...Жэшээнь, Шэтэ ...хотодо 4719 буряадууд тоо...Областиин ондоошье ...хэдэн мянгаад бу...тарашанхай.

...нуудай иигэжэ бэе-бэе...таhаржа ажаhуу...хадаа ехэл хойшо...байба гэжэ тэмдэглэхэ ...Автономигүй районуу...буряадууд түрэнэй байгуу...ороогүй тула дээдын ...областной Соведүүдтэ өө...түлөөлэгшэдые hун...засаг хуулигүй, ...мүнгэ зөөригүй, ёhо зан...соёл сурталаа, хэлэ бэ...байна.

...автономитой байhан ...округой эрхэ байдал тад ...hэргэлүүн, хүгжэлтэ ур...урагшатай, дэбжэл...байна бшуу. hүүлэй үедэ ...засаг түрын абаhан Хуу...бага яhатанай бай...hайжаруулха тээшэнь ...арад зоншье өөрын...хуби заяанда, уг ...түүхэ намтартаа hо...болжо байна гэжэ ...Энэ талаар Шэ...районой Угдаан, Петровск...районой Оборой...мэтын нютагуудаар ...ажал ябуулагдажа ...Гэхэтэй хамта тэндэхи ...совхозуудай, мүн тэрэ...районууд болон обла...эмхи зургаануудай хү...энэ хэрэгтэ ёhо...анхарал хандуулнагүй, хэ...үндэhэ яhанай ухаан ...hэргэлгые национа...холбожо, буруу ойл...буряадуудые шүүмжэлхэ ...гаргана. 1989 оной сен...10-да үнгэрhэн КПСС-...Пленумэй үндэhэ яhа...хоорондын асуудалаар ...абаhан хараа шугам ...формо) иимэ баримтануу...буруушаагаа hэн ...Үндэhэ яhатанай өө...онсо шэнжэ, тэдэнэй hанал бодол гэзшэдэ ходо анхарал хандуулжа байха тухай энэ документ соо заагданхай.

Мүнөө сагай эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, дээдын эмхи зургаануудай Хуули гуримуудта түшэглэн, Агын округhоо гадуур ажаhуудаг буряад зоной суглаан июниин 14-дэ зарлагдажа, Шэтэ хотодо тусхай ассоциаци (нэгэдэл) байгуулжа, тэрэнэй устав батлагдан абтаад, совет болон правлени hунгагдаhан байна.

Энэ эмхиин ажал ябуулгын гол шэглэл хадаа, өөhэдынгөө аха дүү яhатаниие общественые хубилалгада элсүүлхэ, СССР ороной арад зоной хоорондын харилсаа холбоо, хани барисаа улам бэхижүүлхэ эрмэлзэлтэй. Эдэ зоной саашадаа экономикоёо, соёл гэгээрэлээ, ёhо заншалаа, хэлэ бэшэгээ, уг гарбалайнгаа түүхэ элишэлжэ хүгжөөхэ ябадалда ассоциаци туhаламжа үзүүлжэ байха зэргэтэй.

Конференцидэ хабаадагшад ассоциациин Устав баталха, Хойто зүгэй арадуудай болон үндэhэ яhатанай хоорондын харилсаанай асуудалнуудай талаар облгүйсэдкомдо байгуулагдаhан секторые бүрин эрхэтэ таhаг болгохо; хүдөө hууринуудай Соведүүдтэ энэ асуудалаар тусхай түлөөлэгшэдтэй гү, али штатнабэшэ таhагуудые бии болгохо; буряад зонтой районуудай соёлой эмхи зургаануудта тодорхой туhаламжа үзүүлжэ байхын тула, соёлой областной управленидэ дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтые байлгаха; мүн тэндэхи hургуулинуудта түрэлхи хэлэнэй багшанарые бэлдэхын тула нэгэ жэлэй болзороор Агын багшанарай училищиин дэргэдэ курс нээхэ гэhэн гуйлтануудые тогтоол соогоо оруулжа, батлан абаа.

Зарим газарнуудаар буряадуудай бүлгэмэй эмхинүүд байгуулагдажа захалаа. Жэшээнь, Шэтэ хотын сэмбэ бүд нэхэдэг комбинадта, Железнодорожно районодо, Петровск-Забайкальска, Хёлгын районуудта яhала шударгы хэмжээ ябуулганууд хэгдэнэ. Зарим нютагуудта өөhэдын үндэhэ яhатанай сомон-зүблэлшье байгуулагдахаар хараалагданхай. Мүнөө хубилган шэнэдхэлгын үе сагта үндэhэ яhатанай хоорондын харилсаа, тэдэнэй саашадаа хүгжэхэ хуби заяа зүбөөр шиидхэхэ гээшэ тон шухала хэрэг болоод байна.

М. ДУГАРОВ,
Шэтын облгүйсэдкомой Хойто зүгэй арадуудай болон нацинуудай хоорондын харилсаанай талаар секторые даагша.

Түнхэнэй районой хэлхээ холбооной узелай телеграфна цехтэ зүргаан дүй дүршэлтэй телеграфистнар хүдэлдэг юм. Тэдэнэй дунда үнинэй телеграфистка Нина Локтоновна Цыренова онсо шалгаржа, социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлнэ. Тэрэ 18 жэлэй хугасаа соо өөрынгөө мэргэжэлдэ олон залуушуулые hургаhан байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: телеграфистка Н. Л. Цыренова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАСС — ХИЛЫН САААНАhАА

БУДАПЕШТ. МТИ агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор Венгриин правительствын яаралтай заседани боложо, hаяын гурбан жэл соо бэелүүлэгдэхэ экономическа программа зүбшэн хэлсэгдээ. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй экономическа байдалые правительство хаража үзөөд, хубилалтануудые оруулжа, Финансануудай министерствын дурадхалнуудые hайшаа ба. Дэлгүүртэ оролгын асуудалнууд болон эгээл бага салин ехэ болголго заседанида хабаадагшадай үзэмжэдэ табигдаа.

НЬЮ-ЙОРК. Либериин президент Сэмюель Доу хоёр хүлөө шархатанхай Принс Джонсоной толгойлдог бүлэглэлэй тала баригшадта баригдаба. Либеридэ амгалан байдал хангаха зорилготойгоор эндэ оруулагдаад байhан американ сэрэгүүдэй главнокомандалагшада хүрэхэ hанаатай ябатарнь, П. Джонсоной сэрэгшэд С. Доуда болон тэрэнэй бэе аршалан хамгаалха уялгатай зондо энэ ороной ниислэл хотын түб үйлсэнүүдэй нэгэндэ добтолоо юм ха. Пулемедуудые болон гранатануудые хэрэглэлгэтэйгээр болоhон шанга тулалдаанай үедэ 64-hөө үсөөн бэшэ хүн алуулаа гэжэ Ассошиэйтед Пресс-агентство Монровиhоо мэдээсэнэ. Доу П. Джонсоной лагерьта абаашагдаа.

Гамбида hая бии болгогдоhон правительствын уялгануудаа дүүргэжэ эхилтэрнь, П. Джонсон өөрыгөө гүрэниие толгойлогшоор соносхобо. Тиигэхэ зуураа Доу засагhаа арсажа, сэрэгэй трибуналай урда зогсохо баатай болохо гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Энээнhээ хэдэн үдэрөөр урда тээ Баруун-Африкын экономическа нэгэдэлэй туhаламжаар Доу болон Джонсон хоёр буудалга болиулха гэжэ үгэеэ ойлголсоhон байна. Зүгөөр Либериин Национальна патриотис фронтын хүтэлбэрилэгшэ Чарльз Тейлор өөрыгөө гүрэниие толгойлогшоор баhал соносхоод, буудалдаа болиулха хэлсээ баталхаhаа арсаа hэн.

БЕРЛИН. Германиин нэгэн бүхэли болоhоной hүүлээр хүршэ ёhоной hайн hайхан харилсаа холбоонуудые, хани ёhоной холбоо барисаануудые тогтоохо, ажабайдалай бүхы hалбаринуудаар дүй дүршэлөөрөө Польшотой андалдаха зорилго канцлер Гельмут Коль урдаа табина. ГДР-эй газар дээрэ үнгэргэгдэхэ hунгалтануудай урда тээ ХДС-эй үнгэргэhэн митинг дээрэ Польшын хилын хажууда оршодог Франкфурт-на-Одере хотодо тэрэ иигэжэ мэдүүлhэн байха юм. Манай дундахи хилэ найдамтайгаар сахигдадаг байха гэжэ поляк хүршэнэр мэдэхэ ёhотой гэжэ тэрэ хэлээ. Мүнөө бидэнэрые амяарлажа байhан хилэнүүд ерээдүйдэ зониие нэгэдүүлхэ юм гэжэ канцлер Коль онсолбо.

УЛААН-БААТАР. Шэнэ зарлалай Агууехэ Арадай Хуралай хүдэлмэриин хоёрдохи долоон хоног ябажа байна. Мүнөө засагаа үгөөд байhан правительствын тоосоото элидхэл болон Министрнүүдэй Соведэй шэнэ бүридэлэй ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Монгол ороной шэнжэлэгшэдэй hанамжын ёhоор гүрэнэй засагай дээдын зургаанай хүдэлмэри энэ долоон хоногой турша соо түгэсэхэ зэргэтэй. Залан шууд гол асуудалнуудай шиидхэгдээ хадань хүдэлмэри саашадаа улам hайнаар ябуулагдаха гэжэ багсаамжалагдана. Эгээл удаарха асуудал гэхэдэ, премьер-министрые томилолго боложо магад юм. Энээнhээ саашадаа Монгол ороной правительствые толгойлогшо иимэ нэрэтэй болохо.

МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахилгын управлениин ажал ябуулгые шалгаха талаар депутадуудай бүлэг Монголой Арадай Республикын Арадай Агууехэ Хурал шэнэ партинуудай эрилтээр бии болгобо.

Дамби-Жалсан Ломбо-Цэрэнэй

СЭЛЭНГЫН МОНГОЛ-БУРЯАДУУДАЙ ТҮҮХЭ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь сентябриин 15-най номерто).

Энэ үедэ Халха-Монголдо Засагта-хаан, Түшээтэ-хаан, захиржа байгаа. Манжаhаа Цэцэн-хаан, Сайн-нойон-хаан холо байhан Баруун-Монголой олёод Цэрэн-Дондок, зунгар Цэван-Рабдан, баhа торгуудай Аюка-хаан манжын мэдэлдэ ороогүй, өөр-өөрын газарта hуужа байгаа юм. 1660-аад оноор Цэцэн-хаанай дүү Галдан олёод Цэрэн-Дондоктой эбээ таhарба. Тэрэ үедэ Галдан Бошогто-хаан гэжэ нэрлэгдэдэг болоод байгаа. Тэдэ хоёр нойодой хоорондо тэмсэл байлдаан эхилhэн юм. Галдан-Бошогто Цэрэн-Дондогоо диилэжэ, нютаг, албата зониинь хуряан абаба. Удаань Галдан-Бошогто Халхын гурбан хаануудта добтолжо, тэнсэлгүй ехэ үймөө, алалсаа гаргаба. Аргаа буурахадаа Халхын Засагта, Түшээтэ, Сайн-нойон хаадууд богдо Жэвзэн-Дамба-хутухтые залажа, Мукден ба Бээжин ошожо, Энхэ Амгалан-хаанай түрэ заалжэ байха үедэ Манжын албатад болобо. Тиигээд манжа-хитад сэрэг ерэжэ, Галданай сэрэгтэй дайлалдажа, Галданиие Алаг-уула, Алтан-тэбшэ гэжэ нэрэтэй газар руу үлдэбэ. Галдан-Бошогтын зөөри зошо абтаа, сэрэгынь олоноор хюдагдаа. Энэ хадаа 1670-аад ондо болоhон бэлэй.

Тэрэ үймөө буhалгаае Бошогтын буhалгаан, Сайн хаанай самаргаан гэжэ түүхэдэ нэрлэhэн байдаг. Бошогтын буhалгаанhаа, Сайн хаанай самаргаанhаа бүри урда монголшуудай дунда болоhон өөзуурын эбдэрэлhээ боложо Илиин хара торгууд гэгдэдэг томо бүлэг монголшууд Ижил (Волга) мүрэн тээшэ зөөhэн байха юм. Тэдэнэр Каспийн далай (монголоор: Тэнгис нуур) хүрэтэр нютаглажа hуудаг болобо. Манутохой гэжэ нютагта хааниие hунгажа, 1630 гаран ондо Ород гүрэнэй хаан Алексей Михайловичтай танилсаба, харин тэрэ дороо торгуудууд Ородой албатанар болоогүй юм.

1680 гаран ондо Пётр I-ын үедэ торгуудай (хальмагай) Аюка-хаан тэрэ эзэн хаантай танилсаба. Швеци, Турцитай Петр I-ын дайлалдахада ород сэрэгтэй хамта арба мянган хальмаг морин сэрэг ябалсаа. Петр эзэн Аюкадо булган доторотой алтаар гоёоhон баархад дэгэл, алтан бэhэ, элдэб үнгын бэлэгүүдые бэриба.

Дундада Уласын Энхэ Амгалан-хаанай үедэ ван Чингунжаб олёод Амарсанаа нойонтой эблэн хамтаржа, манжын мэдэлhээ гараха hаналтай маша ехэ сэрэгые суглуулжа тэмсэл эхилбэ. Олон жэл соо дайн байлдаа хэбэ. Чингунжабые манжанар орга мэхэ гарган бариба. Амарсанаа зугадажа гараад, 1751 ондо Тобол мужын Тюмень хотодо хүрэжэ ерэбэ. Энээниие мэдээд манжанар ородуудта хандажа, Амарсанаае бусаажа үгэгты гэжэ эрибэ. Тэдэнэр үгэбэгүй.

Тэрэ үедэ Тэнгэрийн тэтхэсэн гэжэ хаан Манжа гүрэнэй хаан шэрээдэ hуужа байгаа. Энэ хаан түмэдэй Соном-Цэрэн тайшаатай уулзаад, Ород гүрэндэ аяншалан ошожо, торгуудтай уулзажа тэдэниие үгэдөө оруулаад, эртэнэй эхэ нютаг болохо Монголдо асаржа үзэ гэжэ дурадхаба. Соном-Цэрэн нүхэдтэйгөө торгуудта зорижо ерэhэн юм. Тэндэhээ хатан императов хоёрдохи Екатеринада бараалхажа Санкт-Петербург ерээд, хайрада хүртөөд гэдэргээ торгуудта бусаhан байдаг. Энэ хадаа 1760 гаран гү, али 70 шахам ондо бэлэй. Соном-Цэрэнэй торгуудта ерэхэдэ тэрэ сагта Даша-Дондок гэжэ тэнэг хаан байгаа. Соном-Цэрэн торгуудые бусааха гэжэ ехэ ябуулга хэhэн, үгэдөө оруулhан юм. 1771 оной намарай hүүл багаар гү, али үбэлэй эхеэр торгуудууд ябахаар түхеэржэ эхилбэ.

Харин энэ түхөөрэлгэтэ намар, үбэл маша дулаан байhан, тиимэhээ Ижил мүрэн мүльhэтэжэ hайса хүрөөгүй. Астрахань хотын ород нойод торгуудай үймөөтэй, түхеэрэлгэтэй болоhые ажаглажа, эзэн императорто дуулгаhан гээшэ. Энээн тухай мэдээд мүрэнэй зүүн талада hуугша торгуудууд булта бодон ябаба. Мүрэнэй нүгөө талада hуугшад уhанда баригдажа ябажа шадабагүй. Тэндэ үлэhэн торгуудууд, хойд, хүшууд, дүрбээд-дүрбэн хальмаг аймагууд тэрэ сагhаа Россин албатанар болобо. Россин император Петр 1-ын үедэ ород сэрэгтэ алба хэhэн арба мянган хальмаг сэрэгшэдhээ амиды бусагшадай үри хүбүүд Дон голой хасаг сэрэгтэ хамаадуулагдаhан бэлэй.

Бодожо ошоhон торгуудые замдань казах-киргизүүд, бэшэшье hууриhажаhан зонууд добтолжо, дээрмэдэжэ туляаhан, эмэ, үри хүүгэдыень, эд зөөриень буляаhан байха юм. Олохониинь гээгдэжэ бутаран hалаhан, үхэhэн, үсөөхэниинь Илиин хара торгуудта, Булган голой торгуудта 1772 ондо хүрэжэ, тэдэнтэй ниилэhэн байдаг. Нилээн хожомдожо хойноhоонь гараhан ород сэрэг торгуудые хүсэжэ шадангүй hөөргөө бусаhан байна.

Торгуудые hөөргэнь бусаагты, баhа Соном-Цэрэниие бусаагты гэжэ ородуудай хандахада, манжанар арсаhан юм. Амарсанаагай Ородто тэрьелжэ ошоходо тсанад тэрэниие үгөөгүйт, бидэнэр торгуудые бусаахагүйбди гэжэ тэдэнэр харюусаба. «Торгуудай асуудалhаа» боложо хоёр ороной хоорондо арилжаа наймаан зогсожо, арба гаран жэл соо худалдаан болоогүй. Эбтэй байдалаа hэргээхын тула Сибириин генерал-губернатор (Лисицын) Хүрээнэй амбань Санжай-Доржо вантай хэлсээ хөөрэлдөө хэбэ. 1790-ээд ондо хоёр гүрэнэй хоорондо худалдаа наймаан дахин эхилбэ.

Ижил мүрэндэ үлэhэн торгуудай хаан түрэ болюулагдаба. Тэдэнэй шадалтай баян түлөөлэгшэдтэ князь, тайшаа, зайсан-нойон гэжэ нэрэ зэргэнүүдые Ородой засагаархид олгодог болобо. Ламын шажан хүүшан хэбээрээ үлөө, хоригдоогүй. Харин, Түбэд, Монгол оронуудта хальмагуудай ябалга хоригдобо.

Бошогто-хаанай буhалгаанаар, Сайн хаанай самаргаанаар ехэ үймөөн боложо, ябажа шадаха хүнүүд өөрын бэе, эмэ, үри хүүгэдээ абажа, үбгэн, хүгшэн, үбшэн болоhоноо, нилха нарай үхибүүдээ орхижо, шадал соогоо үмдэхэ хубсаhаа, эд зөөриеэ абажа, Байгалай дэргэдэхи нютаг руу зугадаhан байна. Тэдэнэр Байгалай энэ бэеын Сэлэнгын буряадуудтай Нэршүүгэй хамнигад, солонгуудтай хамтаржа, арбан табан эсэгэ болон hуудаг болобо. Эдэнэр хадаа урда хойно хэсэг бусагаараа орожо ерэhэн бодото монгол изагууртан бэлэй. Тэдэнэй дунда шарайд, атаган, абаганад, худугта зончин, батууд, хатагин, харидуул, захуул, узон, хорчин, сонгол, хурлаад, сагаан, хара тайшаанар, абгад, абгашуул, арбатад, урянхай — одонхой, онгод, хирид — хэригүүд, урлууд гэжэ зүйл бүри яhатан, Бухарhаа угтай шарга, зээрдэ азарга яhатан бии байгаа. Баhа манжа түрэлтэй солон, солонгууд бии hэн, эдэнэрые Ородой түнгүүсүүд гэжэ нэрлэдэг. Тэдэнэй зариманиинь өөрын аймагтай бэлэй, зариманиинь якут, соёд, самоед болон бэшэшье үнгэ бүриин обог яhатантай ниилэhэн бэлэй. Зөөжэ ерэгшэд отог бүлэгөөрөө, нютаг нютагаараа нэгэ доро ерээгүй, hубарижа байжа ерэhэн түүхэтэй. Тиимэ тула тэдэнэй ерэhэн жэл ониие лаблан хэлэхэнь бэрхэтэй. Багсаахада, 1620 гаран онhоо 1760 шахуу он хүрэтэр ерэhэн мэтэ. Хоёр гүрэнэй хилэ тогтооhон сагhаа бүри хойношье нэгэ зариманиинь ерэhэн байха. Тэдэнэй нютагжан hууhан газар гэхэдэ иимэ. Байгалhаа урдаhан Ангара мүрэнэй хоёр тала, Байгалай зүүн-хойто хүбшэнөө эхи абадаг Лена мүрэн, Байгалда урдаhаа, зүүн зүгhөө шудхадаг Сэлэнгэ, Баргажан, Дээдэ-Ангара, Зүүн ехэ далайда шудхадаг Амар мүрэнэй эхин, Онон, Энгэдэй (Ингода), баhа зүйл бүреэр нэрлэгдэдэг гол горхонууд, одоо хүрэтэр суурхагдаhан нютагууд болоно. Тэдэнэр хадаа Хоридойн, Эхиридэй, Булагадай үринэртэй холисолдон хамтаран hууна.

Сибирь болбол анхандаа киргиз, татаар зоной hуудаг газар бэлэй. Чингисэй дайлажа абаhан, Монголдо мэдэлтэй газар болоно. Сибирьтэ Тобол шадар татаар монгол хаадай hуужа байтаа ород хасаг Ермак Тимофеевич нютагтаа гэм хээд зугадажа, өөртөө адли 600 гаран хүнүүдые суглуулаад, Ураал уула дабажа. Сибирь руу орожо ерэhэн түүхэтэй. Татаар хааниие арга мэхэ гарган алажа, эмэ үри, эд зөөриень олзолон абаба. Тэрэ шадар Тобол гэжэ нэрэтэй хото барихые hанаашалбашье хүсэ шадалгүйдэбэ. Сибирь орониие, үндэр, баатар сагаан хаан Иван Васильевичта 1580 ондо үргэбэ. Ермак Тимофеевичые, тэрэнэй нүхэдые хаанта засаг үнэтэ бэлэг сэлэгээр шагнаба. Халхабша hуури түхеэржэ байтарни татаар хаанай түрэл гарал...д Ермагай отрядта сэрэгээр добтолжо, Ермагые барижа алаба. Тобольскдо Ермагые хүдөөлhэн юм гэлсэдэг. Тэндэ мүнөө хүшөө бии. Иигэжэ ородууд Сибириин газарые эзэлжэ эхилhэн байна. 1620 онhоо бүришье эдэбхитэйгээр тэдэнэр зүүн зүг шэглэн дабшаба.

Ородой түрүүшын элшэнэр Бээжэндэ 1653 ондо Сэлэнгэ, Сүхэ мүрэнүүдэй тохой, бэлшэрээр дамжан ошоhон түүхэтэй. Энэ үедэ Селенгинскдэ үсөөхэн ородууд байгаа, Дээдэ-Үдэдэ, Итанцада острогууд баригдажа байгаа. Посольско монастырай hууринда далай гаталха байра байhан янзатай. Ородууд эндэ нютаглажа hууhан буряад-монголшуудтай, [illegible] Хожомоо нилээн саг үнгэрhэн хойно ородууд нютагай зонтой эбтэй болоод, үгэеэ ойголсодог болоо, hала дүтэ болоhон юм. Далайн хойтохи буряадууд Ородой сагаан хаанда жэл бүри алба түлэдэг болобо: табан түхэриг мүнгэ, ангай табан арhа. Энэ албаяа Хүлүнгын острогто абаашажа тушаадаг hэн. Али аймагай зон али ондо алба түлэдэг болоhониинь мэдэгдэнэгүй. Хүлүнгын острог одоо ямар нэрэтэйб, Тооро деревни байжа болоо.

Нэршүүгэй хамниган Солодой (Солон) манжа түлигүүд яhанай жанжан-нойон байhан, сэрэгтээ Нэршүү ерээд, ородуудтай танилсаад тэндээ үлэhэн гэдэг. Удаань Москва хото зорижо ошоод, эзэн хаан Алексей Михайловичhаа хэрээhэ зүүжэ, Гантимуров алдартай болобо. Гэдэргээ бусажа Энгэдэйдэ шудхадаг Урулга голдо нютаг заhажа, арбан табан эсэгын хамниган зониие захирдаг болоhон юм. Энэ хадаа 1650 гаран оноор болоhон гэлсэдэг.

Сэлэнгын сонгоолнууд бүлэг бүлэгөөрөө удаа дараалан ерэhэн юм. Тэдэнэй нойониие Үхин гэжэ нэрлэдэг бэлэй. Үхинэй дүтын, түрэл гаралай хүнүүд олоороо наашаа, тэрэниие дахажа ерээд, тэрээндэ иигэжэ хэлэбэд:— Маанадhаа урда ерэhэн хүнүүд ородуудтай танилсан, Ород гүрэнэй албата болоhон байна. Тэдэндэл адляар бидэниие Ородой албата болохоор зууршалыт. Үхин тэдэниие найдуулба. Харин hая ерэгшэдые тэрэ шадарай ойдо байрлуулаад байба. Үхин өөрөө Сэлэнгын, Итанцын нойодто ошожо, сэрэг үгэжэ намда туhалыт гэжэ хандаба. Юуб гэхэдэ, hая ерэгшэд намайе хюдаха, юумыемни буляажа абаха, алажашье болохо hанаатай, Ород нойод сэрэг эльгээбэ. Сэрэгшэд hая ерэгшэдтэй тэмсэжэ оробо. Үймөөнэй үедэ нэгэ залуу эхэнэр Үхинэй мориной хударгаhаа шүүрээд, намайе абарыш гэбэ. Үхин тэрэниие мориндоо hуулгаад, үймөөнhөө гаргажа абарба. Хожом Үхин тэрэ эхэнэрээр hамга хэбэ. Тэрэнь найман үхибүүдые түрэбэ. Эндэhээ эхилжэ Үхинэй найман уг үндэhэн дэлгэрбэ. Үхинэй тэрэ гэргэнhээ эшэ абаhан үринэр олошорhон гэлсэдэг.

Ородой засаг түрын зүгhөө Үхин шан хайрада хүртэhэн, үхэр буугаар, мүнгэ алтаар шагнагдаhан байна. Шэбээ хаалта бариха, эзэлжэ, нютагжажа hууха газар Үхиндэ тодорхойлогдожо үгтэhэн юм. Тиигээд тэрэниие Байгалай энэ бэеын буряадай ахамад тайшаа тушаалтай болгожо, сагаан хаанай саазa бэшэг барюулба. Үхин үндэр тушаалта нойон болобо. Харин холын хараа бодолгүй ябадал гаргажа, түрэл гаралаа хюдаhан, хорооhон юм гэжэ наhатайшуул хэлсэдэг.

Сэлэнгын табангуудай гурбан обогууд 1680 гаран ондо Монголой Еши Гүнзэ гэжэ нойондо хашуулаад, hөөргөө Сэлэнгын буряадтаа бусаhан, тиигээд Ородой албата болоhон гэдэг. Ямар шалтагаанhаа юм, бү мэдэе, 1690 ондо тэдэнэр Монгол руу зөөбэ, харин 20-ёод шахуу жэл тэндэ байгаад, ядуу хооhон байдалhаа боложо гэдэргээ бусаба, 1720-ёод ондо Ород гүрэнэй албата болон hууринжаба. Тэдэнэй аха захань Бадаан-Дархан зайсан, Даянмонгол, эдир Бодонгон байгаа. Баhа Заята-хушууша гэжэ нойон байгаа.

Россин ба Дундада Улас (Хитад) хоёрой хоорондо хилэ табиха тухай хэлсээ хэхэ гэжэ 1720 ондо ород элшэ Лев Измайлов зүүн сэрэгтэй Бээжэн хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ hанаашалгань бүтэмжэгүй байшаба. 1724 ондо император Петр 1-ын зарлигаар түгэс хүсэтэ элшэн сайд граф Савва Рагузинский Селенгинск хотодо ерэбэ. Бээжэндэ моришожо Энхэ Амгалан хаантай, вэмануудай сайдтай уулзажа, хоёр ороной хоорондо хилэ табихые зүбшөөн байба. Тэндэ хоёр жэл шахам болоо. Тэрэ үедэнь Энхэ Амгалан нүгшэжэ, тэрэнэй хүбүүн Найралта Түб хаан шэрээдэ hууба. Тэрэ үедэ Петр 1 hаха бараба. Тэрэнэй хатан Екатерина 1 хаан шэрээ эзэлбэ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Ороной томо хото ба порт Эльбэ мүрэнэй хоёр эрьедэ квартапнуудаараа нэмжын оршодог. Гэхэтэй хамта тэрэ хадаа түмэр замай, агаарай лининүүдэй болон автомобильна харгынуудай томо түб юм. Эндэ электромеханическа промышленность, судна бүтээлгэ, юрэнхы машина бүтээлгэ, нефть бүйлуулгын болон эдеэ хоолой бусад hалбаринууд хүгжэнги.

9-дэхи зуун жэлhээ эхитэй Гамбургын хүн зоной тоо мүнөө 1,6 миллион болодог. Албан зургаануудай болон түүхэтэ түбүүд Эльбэ мүрэнэй Альстер нуурта дүтэ шадар квартапнуудта оршодог. Эльбэ мүрэнэй эрьенүүдээрхи, мүн олтирогууд дээрэхи хотын олон тоото хубинууд хоорондоо олон тоото хүүргэнүүдээр холбогдодог. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай hүүлээр баригдаhан албан зургаануудай олон дабхар байшангуудhаа, ажаhуудалай хэдэн олон комплекснуудhаа Гамбургын юрэнхы түхэл ондоо болгогдоhон гээшэ. Архитектурын хуушан хүшөөнүүдэй дунда ратушын байшан, табан собор тэрэ зандань үлөөгдэhэн байна. Соборнуудай үндэр шпильнүүд городой hүлдэ тэмдэг болодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: худалдаа наймаанай гол Менкедам үйлсэдэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛЭЙ УРЯАГААР

Хурамхаанай районой Бархан һууринда энэрхы сэдьхэлэй программын ёһоор ветерануудай байшан нээгдэбэ. Энэ байшан ехэ таатай зохид газарта баригдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зэргэлээд больница, арадай депутадуудай сомоной Соведэй байшан. Түрүүшын табан хүн өөрынгөө байрануудые эзэлбэ гээд тэмдэглэлтэй. Эндэнь хүндэ хэрэгтэй бүхы хэрэгсэлнүүд — үнгэтэ телевизорһоо эхилээд, зөөлэн мебель хүрэтэр бии. Гадна эндэ ерэһэн хүнүүдые аргалха, харууһалха хүдэлмэрилэгшэдшье шэлэгдэн абтанхай. Мүн эндэхид һайн шанартайгаар бэлдэгдэһэн эдеэгээр хангагдана.

Ветерануудай байшан нээлгын баяр ёһололой митингые сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Ц. Ш. Чимитцыренов нээгээ. Удаань Барханай дунда һургуулиин директор Б. Б. Эрдынеев үгэ абажа, сэдьхэлэй халуун үгэнүүдые хэлэһэн байха юм. Гадна эндэ райгүйсэдкомой, ЛКСМ-эй райкомой түлөөлэгшэд байлсаа.

Райгүйсэдкомой социальна хангалгын таһаг ветерануудай байшанда стулнуудые бэлэглэбэ. Райгүйсэдкомой, РАПО-гой түлөөлэгшэд тус тустаа 2000, 1500 түхэриг мүнгэ дамжуулһан байха юм. Харин КПСС-эй райком радиоло бэлэг болгон бараа. Мүн бэшэшье эмхи зургаануудһаа бэлэгүүд олон байгаа гэжэ онсолоё.

Районой, республикын бусад һуурин тосхонуудай эдэбхитэд барханайхидай һайн һайхан иимэ жэшээе халан абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

В. БУДАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНЭ ЦЕХ

Новокижингинск һууринда электро-гүсэдэ уһа дулаасуулха түхеэрэлгэнүүдые хэдэг цех нээгдэбэ. Энэ цех Улаан-Үдын «Электромашина» заводтой хэлсээ баталжа, 300 мянган иимэ түхеэрэлгэ хэжэ үгэхэ юм. Сентябрь һара соо түсэбэй ёһоор 6 мянган түхеэрэлгэ тус заводто эльгээгдэхэ. Гадна эдэнэй захилаар Зүүн Сибириин технологическа институдай эрдэмтэд иимэ түхеэрэлгэнүүдые хэхэ шэнэ линиин проект бэлдэжэ байнхай. Мүн баһа цехһээ гараһан муухай уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэнүүдшье хэгдэхээр хараалагданхай.

Цехэй хүдэлмэрилэгшэд гаргаһан ашаг олзотой продукциингаа шанарые, мүн шэнжэ түхэлыень һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри хэнэ.

Э. ЧИМИТОВ.

ЗАНШАЛТА ҺАЙНДЭР

Хориин районой соёлой байшан соо библиотекын дэргэдэхи «Ая-ганга» клубай гэшүүдэй, районой эхэнэрнүүдэй соведэй болон байгаали хамгаалха бүлгэмэй үүсхэлээр заншалта болоһон сэсэгүүдэй выставкэ үнгэргэгдэбэ.

Удаан хүлеэгдэһэн энэ һайндэртэ үнгэ бүриин, олон янзын сэсэгүүдээр бүрхөөгдэһэн икебананууд (букет бүридхэлгын искусство) композицинууд хүнэй дура сэдьхэл татаа һэн. Гсё һайханиие ойлгодог зон выставкэдэ хабаададаг гэжэ мэдээжэ. Иимэ зоной тоо район соо олошорно гэжэ ойлгохоор байба. Юундэб гэхэдэ, выставкэдэ хабаадагшадай тоо жэл бүхэндэ ургана.

«Улаан Москва» гэжэ георгинуудаар бүтээһэн гоё һайхан композициингаа түлөө А. М. Дульская нэгэдэхи һуурида гараха гараба. Мүн И. Н. Степановагай бүтээһэн композици олондо һайшаагдаа гэжэ тэмдэглэмээр. Энэ хүмнай 1972 ондо район соо эгээл түрүүшынхиеэ иимэ выставкэ эмхидхэһэн юм. Н. П. Лоскутникова (85 наһатай) «Минии наһан — минии баялиг» гэһэн композици гоё һайханаар бүтээжэ, хүн зоной үзэмжэдэ табиһанайнгаа түлөө олондо магтуулһан байха юм.

Выставкын түгэсхэлдэ эндэ хабаадагшадта керамикаар хэгдэһэн дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдаа һэн. Харин түрүү һууринуудые эзэлэгшэд үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдаа. Гадна районой байгаали хамгаалха бүлгэм выставкэдэ хабаадалсаһан хүн бүхэндэ 1991 ондо «Цветовод» журналда захил хэхэ болобо.

Л. ЛОДОЕВ.

КОМПЬЮТЕРНҮҮД ТУҺАЛНА

Агропромышленна комплексые эрхилхэ талаар Буряадай республиканска һургуулиин гол зорилгонь хэдээ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй эрдэм мэдэсые дээшэлүүлгэ, шэнэ онол аргануудтай танилсуулга болоно. Ушар тиимэһээ, мүнөө сагта эндэ-тэндэ эршэтэй түргэнөөр бии боложо байһан түрүү дүй дүршэлые, онол аргануудые шудалан үзэхэ хэрэгтэ компьютернүүд туһалха болоно. Тус һургуули «Магистр» гэһэн компьютер һаяхан абаба.

Компьютерэй программые АПК-е эрхилхэ талаар Бүхэроссин дээдэ һургуулиин багша, техническэ эрдэмэй кандидат В. Н. Медведев зохёоһон байха юм. Манай республикын зарим ажахынууд иимэ компьютер худалдажа абахаар Госагропромсоюзда захил хэжэ эхилээ гээд мэдээсэе.

Мүн дээрэ нэрлэгдэһэн һургуули «Моби-5» гэһэн кинокамера худалдажа абаа. Энэ кинокамераар түрүү ажахынуудай дүй дүршэл буулгажа, мэргэжэлтэдэй дунда нэбтэрүүлхэдэнь, тон һайн боложо үгэхэ юм. Тус һургуулинхид Баргажанай район ошожо, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой суута хонишон Д-Н. Сундуевай дүй дүршэлые буулгажа ерэбэ. Һаяар тус бүлэг Мухар-Шэбэрэй районой түрүү ажахы болохо Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, малшад, таряашадай дүй дүршэлынь буулгахаар хараална.

Богонёор хэлэхэдэ, һургуулиин һуралсалай бааза яһала һайн боложо байна. Ашаг үрэнь үни болонгүй харагдахал байха.

Т. ТАМАРИНА.

УРАН ГАРТАЙ ДАРХАШУУЛ

Бага-Куналей һууринда балшар жаахан үхибүүдые хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор тусхай байшан түбхинүүлэгдэнхэй. Эндэ мүнөө 90 үхибүүд ерээдүйнгөө ажабайдалай харгы шэлэнэ гээшэ. Юуб гэхэдэ, эндэ хүмүүжүүлэгдэгшэд дунда һургуули дүүргэһэнэй удаа нэгэ зариманиинь институдта орохо, нүгөөдүүлынь ажахы, предприятинуудта хүдэлхэ мэргэжэл мүнөөнһөө шудалжа эхилэнхэй. Тэдэнэрые өөрынгөө баян дүршэлдэ һургажа ябадаг хүмүүжүүлэгшэд эндэ олон юм. Тэдэнэй нэгэн Б. Б. Тубанов болоно.

Борис Базарович Улаан-Үдын Загорск тосхондо техническэ училищи дүүргэһэн юм. Тиин авиационно заводой нэгэ цехтэ слесарь-хэбсаргагшаар хүдэлһэн байгаа. Тэрэ ажалайнгаа хажуугаар модон дээрэ гоё һайхан зурагуудые зурадаг, һиилэдэг байһан гээшэ. Харин һүүлэй һүүлдэ тэрэнэй һиилэһэн зүйлнүүд олондо һайшаагдажа эхилһэн байна. Тиигэжэ нүхэр Тубанов өөрынгөө дүршэлдэ үхибүүдые һургажа, уран гартай дарханай мэргэжэлтэй болгохо хэрэг даажа абанхай. Мүнөө һурагшадай дархалһан бүтээлнүүд район, республика соо эмхидхэгдэжэ байдаг выставкэнүүдтэ табигдадаг гээшэ.

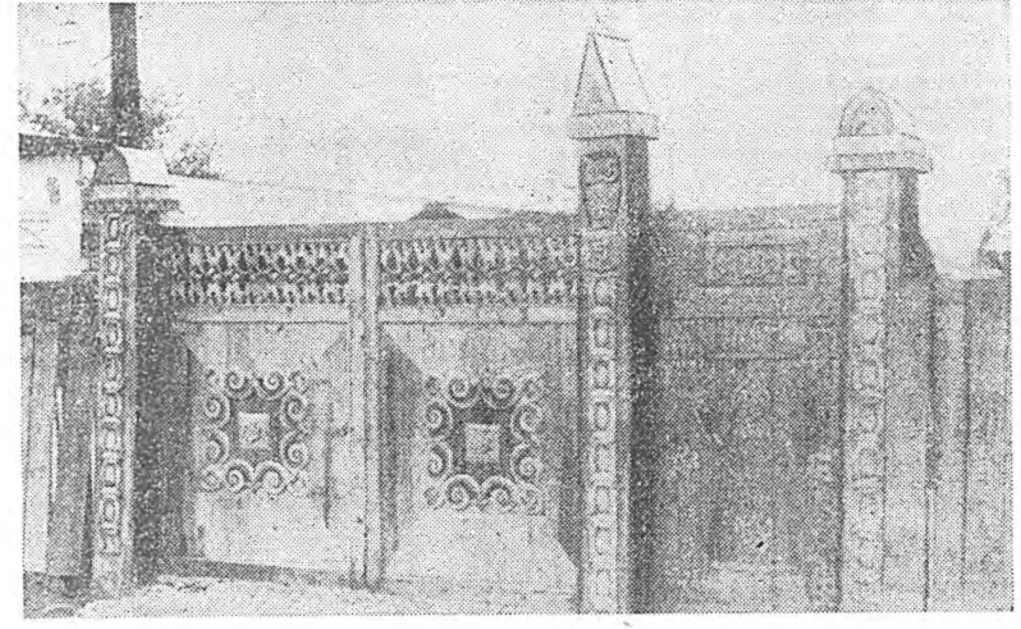

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Уран гартай дархан Б. Б. Тубанов. 2. Шэдитэ уран гараар хэгдэһэн бүтээлнүүд айлай гэрнүүдэй газаа талын шэмэг болонхой.

В. ГАРМАЕВАЙ фототекст.

ҮҮЛТЭРТЭ ХҮЛЭГҮҮД ОЛОШОРНО

Оймороой совхозойхидой һургаһан, һориһон морид ажахын алишье һалбарида олоороо хэрэглэгдэжэ, ниилээдгүй ехэ туһа хүргэнэ гээшэ.

Мүнөө тус ажахыда 318 толгой адуун тоологдоно. Эдэнэрынь ямар үүлтэрэй, хаанаһаа асарагдаһан адуун бэ гэжэ һонирхогдоо һэн.

— Манай моридой фермэдэ нютагай үүлтэрэй морид үсөөн юм. Биишье һаань, тэдэнэрэй дундаһаа үүлтэр һайнтай, юрын ажалда хэрэглэгдэхэ аша туһатай морид үлөөгдэдэг. Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэнэрэйнгээ үүлтэр һайжаруулха зорилгоор республикын ипподромһоо орловско, буденновско, владимирска үүлтэрэй азарга, гүүнүүдые асардаг болонхойбди,— гэжэ тус фермын ахалагша ветеринар П. А. Трескин омогорхоно.

Петр Андреевичэй нигэжэ оролдоһоной ашаар тус совхоз республикын ажахынуудта үүлтэр һайнтай моридые худалдадаг болоһон байха юм. Тиигэжэ ажахын жасада 50-һаа 70 мянган түхэриг хүрэтэр мүнгэн жэл бүри шахуу орожо байдагынь һайшаалтай. Энээнһээ гадна тус ажахын хурдан хүлэгүүд Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэжэ байдаг хатарша хүлэгүүдэй урилдаанда таһалгаряагүй хабаадажа, түрүү һууринуудые эзэлдэг болоо юм.

Т. ПНЕВА.
Кабанскын район.

МВД-һээ МЭДЭЭСЭНЭ

Байгша оной сентябрь һарын түрүүшын долоон хоногой туршада республика дотор 188 гэмтэ ябадал хэгдэһэн байна. Тэрэ тоодо 4 хүн алуулһан, 36 ушарта хулиган ааша гаргаһан, хүнүүдые сохиһон, тоноһон, гүрэнэй, ниитын болон үмсын зөөри хулгайлһан 117 баримта элирүүлэгдэһэн, автомототранспорт хулгайлһан 15 хүн баригдаһан ба 16 бусад элдэб ааша гаргагшад дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта оруулагдаһан байха юм.

Үнгэрөөд байһан үе соо гэмтэ ябуулга хэгшэдэй гэм зэмыень хаража үзэхэдэ, эдэнэр ехэнхидээ һогтуугаар элдэб янзын хулиган ааша гаргаһан гэжэ тодорно. Жэшээнь, сентябриин 3-да Хори тосхондо ажаһуудаг В. В. Наглаев сугтаа архидаһан Ц. гэгшые хутагаар хадхаа ха юм. Мүн Улаан-Үдын Горная үйлсэдэ ЛВРЗ-гэй слесарь Г. А. Трофимов хамта архидаһан К. гэгшээ ехээр сохижо алаһан байба. Загарайн, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудай зарим ажалшад баһал архиин һогтуугаа боложо, бэе бэедээ хоро хүргэлсөө юм. Жэшээлхэдэ, Загарай тосхондо ажаһуудаг пенсионерка М. В. Белкина эрхэтэн Б. эхэнэрэй гэдэһэ руу хутагаар дайраа. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишон С. Г. Бадмажапов Ц. гэгшын гэдэһэ хутагаар мүн лэ хадхаһан байха юм. «Путь Ленина» колхозой хонишон И. А. Рымарев архиин һогтуугаар ахаяа сохижо алаа.

Үнгэрөөд байһан үе соо республика дотор харгын-транспортна 30 гэнэ усал үзэгдэбэ. Эндэ 10 хүн, тэрэ тоодо 2 үхибүүн наһа бараа. Тиихэдэ 29 хүн хүндөөр гэмтэжэ, больницада оруулагдаһан байха юм. Гэнэ усалай шалтагааниинь гэхэдэ, баһа мүнөөхи архиһаал болоһон байба.

Сентябриин 4-нэй үдэр Баунтын районой Маловск тосхон шадар Ю. И. Аксенов «Москвич» машинаар сэнгэжэ ябаһаар, урбалдажа наһа бараба. Хажуудань һуулсажа ябаһан Г. эхэнэр һүүжээ гэмтэнхэй, больницада оруулагдаба. Мүн энэ үдэр Хурамхаан тосхондо гурбан һогтуушуул «Урал» мотоциклаар сэнгэжэ ябаһаар, харгын дүрим эбдэжэ, ГАЗ-53 түхэлэй машинатай мүргэлдөө. Машинын жолоошон Б. Д. Очиров баһал һогтуу байгаа гэжэ тодоруулагдаа. Эндэ хоёрынь наһа бараһан, нэгэниинь хүндөөр гэмтэнхэй больницада оруулагдаа.

Үнгэрһэн долоон хоногто Улаан-Үдэ хотын дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта элдэб хулиган ааша гаргаһан 706 хүн баригдажа, захиргаанай гэм зэмэ тохогдобо.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МВД-гэй ПРЕСС-БҮЛЭГ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

СЕНТЯБРИИН 17-һоо 23 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Мультфильм. 9.55—Футболой шэнжэлэл. 10.25—Наадыш, гармонь! 12.30—«Амидарыш, газар!» 13.00—Время. 14.10—Дуун-90 (15.15). 16.45—Адуу үсхэбэрилхэ тухай баримтата фильм. 17.10—«Барокко» оркестрэй концерт. 17.35—Хүүгэдэй час. (Француз хэлэнэй хэшээлтэй). 18.45—«Экономико болон бидэнэр» 19.30—Время. 20.00—«Архивы времени». 1-дэхи сери. «Жители последнего рифа Океании» (Италия)—телефильм. 20.30 — Мультфильм. 20.40—Сергей Беликов дуулана. 20.50—«Рабыня Изаура». 6-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Коллаж. 22.35—«Шуурган». Фильм-зүжэг. 01.15—Шэнэ һонин (01.30).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Лев Толстой в Крыму»—баримтата фильм. 9.45, 10.35—Природоведени. 2-дохи класс. Намарай шэнжэ. 10.05—Итальян хэлэн. 10.55—Бултанай хэрэглэхэ педагогико. Киноклаcс. 11.40, 12.45—Биологи. 7-дохи класс. Сэсэгүүд. 12.00—Мэдэсэ ехэтэйшүүлдэ. 13.05—«Шофер на один рейс»—уран һайханай фильм, 1-дэхи сери. 14.15—«У себя дома» (Таллинн)—баримтата фильм. 14.45—«Кризис (Венгри)—телефильм. 16.05—18.30—Забһарлал. ҮДЭ. 17.30—Мультф... 18.30—«Август 1939» ... риматата фильм. 19.00... 19.15—Ехэшүүлэй му... 19.25—«Илагшад»—бур... лэн дээрэ. 20.05—«Ба... чигэн» фестивалиин ... 20.55—Соносхол. 21.00—«Амгалан н... багашуул!» 21.15 — ... концерт. 21.55—«Лен... было Янтарной ко... баримтата фильм. 22.3... болой шэнжэлэл. 23.0... ра пресечения»—уран... ней фильм. 00.25—... «Химик» (Воскресенск)—... нессота Норд Старз» (02.40).

ВТОРНИК, 18

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.45—«Шуурган»—фильм-зүжэг. 12.25—Хүүгэдэй час (француз хэлэнэй хэшээлтэй). 13.25—Коллаж. 13.30—Время. 14.10—СССР-эй арадай артист Л. Сметанниковай концерт (15.15). 16.45—«Хубилган шэнэдхэлгын сагай хронико»—Чернобылиин хойшолонгууд тухай. 17.25—«ТелеЭКО» журнал. 17.55—Амар сайн, хүгжэм! 18.25—«Муза изгнания»—Чилиин соёлой ажал ябуулагшад тухай. 19.30—Время. 20.00—«Архивы времени»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 2-дохи сери. 20.30—Дипломатическа бэшэ хөөрэлдөөн. 20.55—«Рабыня Изаура», 7-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—Шухала интервью. 22.40—«Вечер в таверне»—СССР-эй академическэ арадай хатарай ансамблиин зүжэг. 23.10—«Слово». Литературно-уран һайханай программа. 01.10—Шэнэ һонин (01.30).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35—Хүгжэм. 4-дэхи класс. 9.55, 10.55—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.05, 11.05—Француз хэлэн. 1-дэхи, 2-дохи жэл. 11.35, 12.35—Географи. 7-дохи класс. 12.05—«Манай саад». 13.05—«Шофер на один рейс»—2-дохи сери. 14.15—Ритмическэ гимнастика. 14.45—«Раскол». Хуушан шажанда шүтэгшэд тухай баримтата фильм. 15.30—«Карино»—5-дахи сери. (Польшо) — 17.10 — УЛААН-ҮДЭ—17.10—«Портной» — баримтата фильм. 18.00—«Зүүн Сибирь»—киножурнал. Байгал. 18.20—«Эхэ нют... густын 30-най дэм... 19.05—Байкал. 19.20—... шадарай газар дээрэ... «Эхэнэрэй соведүүд ... шадахаб?» 20.55—С... «МОСКВА. 21.00—«... нойрсогты, багашуул!». А. Шнитке. Соната № ... —Коллаж. 21.40—«Свеч... фильм-зүжэг. 22.30, ... РСФСР-эй, СССР-эй В... Соведүүдэй сессинүү... 00.30—Хоккей. ЦСКА—... аль Канадиенс» (02.40).

СРЕДА, 19.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 10.10—«Слово». Литературно-уран һайханай программа. 12.10—«Это было... было». 12.30—«Дэлхэйе тойрон». Альманах. 13.30—Время. 14.10—«Муза изгнания». Баримтата фильм. 16.45—«Юности первое утро»—гурбан серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. (Таджикфильм). 17.55—С. Прокофьевой 3-дахи концерт. 18.30—Хүүгэдэй час (англи хэлэнэй хэшээлтэй). 19.30—Время. 20.00—Омскын милициин ансамблиин концерт. 20.30—«В объективе животные. Як»—баримтата фильм. 20.50—«Рабыня Изаура». 8-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Коллаж. 22.35—Совет немецүүд тухай дамжуулгын хоёрдохи хуби. 22.30—А. Днишевэй концерт. 00.35—Шэнэ һонин (01.00).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Глаголь добро...»—баримтата фильм. 9.35, 10.35—Информатикын болон тооолгын техникын эхин үндэһэн. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05—Немец хэлэн. 11.35, 12.35—Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. 12.05—«ТелеЭКО»—журнал. 13.05—«Мера пресечения»—уран һайханай фильм. 14.25—Фильм-концерт. 14.55—А. С. Гринэй зохёолнууд тухай. 15.20—«Карино»—6-дахи сери. (16.10). УЛААН-ҮДЭ. 17.00—«Хара квадрат»—баримтата фильм. 18.00—«Бумеранг»—баримтата фильм. 18.30—«Уянга» (буряад хэлэн дээрэ). 18.50—Байкал. 19.05—«Микрофон табигданхай». 20.0... гал имагтал ганса юм... шадарай национальна ... хай. 20.55—Соносхол. ... ВА. 21.00—«Амгалан н... ты, багашуул!». 21.15—... тив соо—Германи. 22.... лаж. 22.20—С. Танеев... Рахманиновай зох... 22.30 23.30—РСФСР-эй, ... эй Верховно Соведүүд... синүүд дээрэ. 00.30—... Европын чемпионуудай ... Финалай 1/6 хуби. «... (Прага)—«Спартак» (02.40).

ЧЕТВЕРГ, 20

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.55 — Футбол. Европын кубогууд. 12.25—Хүүгэдэй час (англи хэлэнэй хэшээлтэй). 13.25—Коллаж. 13.30—Время. 14.00—Совет немецүүд тухай дамжуулгын 1-дэхи хуби. (15.00). 16.45—«Юности первое утро»—2-дохи сери. 17.50—Мальта арал тухай дамжуулга. 18.35—Марина Капуро дуулана. 19.00—Харгыгаар ябаха дүримүүд тухай. 19.30—Время. 20.00—«16-тай ба дээшэ наһатайшуулда». 20.45—«Газар—манай бултанай гэр». Телефотоконкурс. 20.50—«Рабыня Изаура»—9-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Шухала интервью. 22.40—Футбол. УЕФА-гай кубок. 01.10—Шэнэ һонин (01.25).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 12.00—«Сквозь безмолвие»—баримтата фильм. 9.45, 10.35—Природоведени. 5-дахи класс. 10.05, 11.05—Испан хэлэн. 10.55—Баримтата фильм. 11.35—12.30—Биологи. 8-дахи класс. 12.55—«Самый быстрый в мире»—уран һайханай фильм. 14.00—Ритмическэ гимнастика. 14.30—«Звон уходящего лета», 1-дэхи сери. (15.35). УЛААН-ҮДЭ. 17.00—Мультфильмнүүд. 18.00—«Совет Росси». Киножурнал. 18.10—Киноочерк. 18.20—Баримтата фильм. 19.10—Байкал. 19.25—Киногоор ... альманах. 19.45—«Долг... грамма. 20.15—«Буряад... 20.55—Соносхол. 21.00—«Амгалан ной... багашуул!». 21.15—... 21.20—Эстрадна концерт... —Телевизорээр аянша... вые Столешники. 22.2... дарушка» гэһэн оркестр... церт. 22.40—23.40—РСФ... СССР-эй Верховно С... сессинүүд дээрэ. 00.10—... клуб (01.35).

ПЯТНИЦА, 21

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильмнүүд. 10.20—«16-тай ба тэрэлһээ дээшэ наһатайшуулда». 11.05—«Петр великий»—баримтата фильм. 12.05—Москвагай гүрэнэй симфоническа оркестр наадаха. 12.30—«Пи» тэмдэг доро». Эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 13.30—14.00—Совет немецүүд тухай дамжуулгын хоёрдохи хуби. (14.55). 16.25—«Юности первое утро». 3-дахи сери. 17.30—«Агшан зуура, зогсыш». 18.00—Ясна Гоолянын дуунууд. 18.35—Мультфильм. 19.05—Соносхол. Мэдээсэл. 19.30—Время. 20.05—«Архивы времени». 3-дахи сери. 20.35—«Жизнь и смерть художника Петра Яна Брандла»—уран һайханай телефильм (Чехословаки). 22.00—Время. 22.40—Коллаж. 22.45—МВД-гэй мэдээсэл. 22.55—«Это было... было...». 23.15—«Телескоп». Телевидени тухай. 01.05—Шэнэ һонин (01.25).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Загадки каменных лабиринтов». 9.35, 10.35—Литература. 6-дахи класс. Онтохонууд. 9.55, 10.55—«Красный художник». Баримтата фильм. 10.05, 11.05—Англи хэлэн. 11.35, 12.35—Географи. 6-дахи класс. 12.05—«Бурда моден» дурадхана. 13.05 — «Солист». Уран һайханай фильм. 13.55—«Халимадай хуби заяан». Баримтата фильм. 14.15—«Эскимосуудай хатархада». 14.40—С. Эрьзя гэжэ нэрэтэй уран зураашан тухай баримтата фильм. 15.00—«Звон уходящего лета» 2-дохи сери. (16.05) УЛААН-ҮДЭ. 16.50—Мультфильмнүүд. 18.10—Хатынь тухай ба... фильм. «Талын галнууд»... ряад хэлэн дээрэ). 19... ряад хэлэнэй хэшээл... Буряад ороной панорама... СКВА. 21.00—«Амгалан ... согты, багашуул!». 21.1... лаж. 21.20—«Крестьянск... тус». Баримтата теле... 22.25—Казаниин инстр... льна ансамбль наадана... 23.45—РСФСР-эй, ... Верховно Соведэй се... дээрэ. 24.00—«Здравс... доктор!». Уран һайхан... фильм. 01.20—Ли Аарс... лена (Канада). (02.25).

СУББОТО, 22

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Манай саад». 10.05—Владимир Лубенко. Үнэн зүбые олохо тухай Ленинградай уран зураашын һургаал. 10.25—«Ан амитадай аймагта». 11.25—«Партнер». Коммерческэ мэдээнүүд. 11.55—Драматург Михаил Шатровтой уулзалга. 14.00—Хүүгэдтэ — зүжэг. «Долой огуречного короля». 15.20—«Политическэ хөөрэлдөөнүүд». Валаам арал тухай. 16.20—Дэлхэйн арадуудай уран бүтээл. 16.50—«Архивы времени». 4-дэхи, 5-дахи серинүүд. 17.50—«Млада» хоорой концерт. 19.05—Уласхоорондын панорама. 18.50—«Золтой байбал», Гэр бүлын телевикторина. 20.05—«Поезд отправляется в 4-50 с Паддингтонского вокзала»—уран һайханай телефильмын премьера. (А. Кристи. Великобритани). 22.00—Время. 22.30—СССР-эй Правительствада. 22.40—«Ступень к Парнасу». Уласхоорондын телефестивалиин 2-дохи дүхэриг. 00.55—Шэнэ һонин (01.20).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Мультфильм. 9.30—«Булагууд». 10.00—Коллаж. 10.05—«Гэр бүлэ» гэһэн программа. 11.00—«Арена». Спорт. 12.00—«Советская Россия» видеоканал. 14.30—«Больше сорока градусов в тени» (Азербайджан). 15.35—Мэдээсэл. Соносхол. 16.00—«Хани барисаан» видеоканал. 19.30—«Экран дээрэ Сибирь». 19.40—Солдат дуунай фестиваль (август 2-ой дамжуулга) —«Амгалан нойрсогты, ... шуул!» 21.15—Коллаж. «Взлетная полоса», «П... нас». В. Трошкиной фи... 22.00—Время. (Дүлии ... оршуулгатайгаар). 22.3... —РСФСР-эй, СССР-эй В... но Соведүүдэй сессину... рэ. 24.00—Н. В. Гоголь... Федорович Шпонька и... тушка». Теле-зүжэг. 00.5... нис. СССР-эй, Испани... луулагдамал кома... 01.55—Һүниин сеанс. «... полиции—110». (ГДР).

ВОСКРЕСЕНИ, 23

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Бултанай эрхилдэг спорт». 9.15—Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой тираж». 10.00—«Үглөөгүүр эртэ». 11.00—«Эсэгэ ороондоо алба хэнэбди». 12.00—Үглөөнэй наадан зугаагай программа. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 13.30—«Элүүр энхэ» 14.15— Хүгжэмтэ киоск. 14.45—«Бейсбол, жирафы, русская кантри...» 1-дэхи дамжуулга. 15.45—Мультфильм. 16.05—«Бусалга». Ород-япон харилсаануудай түүхэ тухай. 17.05—Хүдөө ажахын час. 18.20—«Архивы времени». 6 дахи, 7-до... нүүд. 19.20 — «Мараф... 20.50—«Рабыня Изаура... дахи сери. 22.00—Врем... —Юрын аад, мүнхэ. 22.3... программа. 00.35—Викт... һүүлшын концерт. (01...

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номертэ

«Нэмэлтэ хэмжээнүүд» гэһэн гаршагтай мэдээсэл толилогдобо. СССР-эй Президентын даабаряар СССР-эй Министрнүүдэй Совет ороондо таряа гүрэндэ худалдалгые урмашуулха хэмжээнүүдые абаха тухай шиидхэбэри абаһан байна.

Амаралтын үдэрэй номерто газетын редакторай уншагшадтайгаа хөөрэлдөөнэй гол удха тон тодорхой — манай ажабайдалда интернационализм хүгжөөхэ, СССР Эхэ ороондоо эбтэй зэтэй ажаһууха тухай.

Редакторай колонкотой Н. Горкушын статья темээрээ адли. Эндэ национальна асуудал тухай бэшэ, харин хүн бүхэнэймнай ажалайнгаа уялгануудые хэр дүүргэдэг тухай хэлэгдэнэ. Ороной, республикын Верховно Соведүүдэй ямаршье шиидхэбэри манда туһалхагүй, гансал һайнаар хүдэлхэ хэрэгтэй гээд автор бэшэнэ.

Мүнөөдэр — Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр. Прибайкалиин районой Еловкын леспромхозой крановщик И. Т. Солдатовта хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ, В. Лошаковой «Нэрэ нэрээрнь дурсая» гэһэн зураглал мэргэжэлтэ һайндэртэ зорюулагдана.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 8.45—«Бултанай эрхилхэ спорт». 9.00—Ритмическэ гимнастика. 9.30—«Спортлотогой» тираж. 9.45—«Үглөөгүүр эртэ». 10.45—«Эсэгэ ороондоо алба хэжэ». 11.45—Үглөөнэй наада зугаанай программа. 12.15—«Дэлхэйе тойрон». 13.15—«Элүүр энхэ байлга». 14.00—Бултанда хэрэгтэй педагогико. 15.00—Политическэ хөөрэлдөөнүүд. 16.00—«Доктор Айболит»—мультфильм. 17.30—Хүдөөгэй час. Панорама. 18.45—Наадыш, гармонь, Забһартань—19.45—«Газар манай гэр» гэһэн фотоконкурс. 20.50—«Рабыня Изаура»—5-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Юрын ба мүнхэ юумэн тухай. 22.45—«Алла Пугачева болон тэрэнэй нүхэд... урина». (00.25).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Зарядкада зогсогты. 9.15—«Вертикаль». Ородой дуун тухай баримтата фильм. 10.00—«Сибириин сэнхир нюдэн» Байгалые хамгаалга тухай баримтата телефильм. 1-дэхи фильм. 10.55—«Пацура», «Первое признание», «Пятнадцатое лето» гэһэн уран һайханай богони фильмүүд. (Грузия). 12.05—«Возвращение реликвии». Алма-Атаһаа дамжуулга. 12.30—«Шофёр на один рейс»—уран һайханай телефильм. 1-дэхи, 2-дохи серинүүд. 14.45—«Советская Россия»—видеоканал. 17.15—В. Распутин. «Последний срок». Ом... татрай зүжэг. 19.... (Дүлии зондо ор... гаар). 20.00—«Планет... хоорондын програм... —«Амгалан нойрсо... шуул!». 21.15—Колла... Баскетболоор США ... пионат (НБА). Фин... ройд»—«Портленд». ... Штраус. «Цыганский ... опереттэһээ вальс. ... РСФСР-эй Верховно ... сессиин дневник. 22... на Халхин-Голе» — ... фильм. 23.55—Хоккей ... мо» (Москва)—«... Канадиенс» (Канада).

Редактор Р. Б. ГАРМ...

Кино, театрнуудта

Бурятский театр драмы им. Х. Намсараева
Гастроли Томского театра юного зрителя. Про Иванушку-дурачка—в 12, 14, Прощай, овраг—в 18.

Русский драматический театр
Гастроли Томского театра юного зрителя. Вот придет Бим-Бом—в 12, 14.

«Дружба»
«Дружок веселого бесенка»—в 9-30, «Бархан»—в 11-20, 14-30, 19-40, «Друг в непогоду»—в 13, 16-30, 18-10, 21-10.

«Прогресс»
Красный зал. «Катала»—в 10-40, 12-10, 14, 15-40, 17-20, 19, 20-40. Зеленый зал—«На тропе войны»—в 10, 14-10 (удл.), 18-50, «Мужчины-проказники»—в 11-50, 16-40, 20-40.

«Родина»
«Улыбка солнца»—в 10, «109-й идет без остановки»—в 12, 18-10, «Данди по прозвищу «Крокодил»—в 14, ... кодил Данди-II»—в ...

«Октябрь»
«Потрясающие пр... мушкетеров»—в ... «Раджлакшми» (2 с... 16-40, 19-10, «Смер... кенщицы»—в 15-10, ...

«Восток»
Мультфильмы—в ... тропе войны—в 15, ...

«Байкал»
Мультфильмы в 16-3... бестии—в 18-30, 20-3...

«Аршан»
Кокон—в 19, 21, ... чердачного окна—в ...

ДК «Текстильщик», Кабаре—в 17, 19.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69. Директор издательств—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Заказ № 213.